

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

Participace občanů na veřejném životě obce Ondřejov

Anna Tlamichová

© 2022 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Anna Tlamichová

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Participace občanů na veřejném životě obce Ondřejov

Název anglicky

Civic Participation in a Community Life of the City of Ondřejov

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je analýza politického života obce Ondřejova. Hlavním úkolem bude výzkum fungování občanské společnosti na místní úrovni, její formy a vzájemná spolupráce. Současně se budeme dotazovat, do jaké míry občanská společnost ovlivňuje podobu místní politické scény.

Práci si klade několik konkrétních otázek: 1. Zapojují se občané města Ondřejova do veřejného života a jakou roli sehrává občanská společnost?

2. Mají místní zájmová sdružení ambice zapojovat se do politické scény a s jakými motivy?

3. Jsou tyto politicky aktivní zájmové spolky úspěšnější v prosazování svých programů oproti tradičním politickým stranám?

Metodika

K výzkumu této problematiky bude využit jako hlavní metodologický aparát analýza dokumentů. Analýze budou podrobeny volební servery, zápisy z konání obecního zastupitelstva města, zápisy z fungování obecních spolků a další interní dokumenty obecního úřadu obce Ondřejov.

Jako doplňující technika bude využita metoda polostrukturovaných rozhovorů. Ty budou vedeny s obecními zastupiteli, členy spolků a řadovými občany.

Doporučený rozsah práce

30-50

Klíčová slova

obec, občanská společnost, zájmová sdružení, politika

Doporučené zdroje informací

- Amnå, Erik, Joakim Ekman. 2012. „Political Participation and Civic Engagement. Towards a New Typology
Císař, Ondřej. 2008. Politický aktivismus v České republice: sociální hnutí a občanská společnost v období transformace a evropeizace. Brno: CDK.
- Lebeda, Tomáš, Klára Vlachová. 2010. „Jsou Češi politicky aktivní?“ Pp. 289 in Jiří Kostelecký, Tomáš Lebeda, Hana Maříková, Markéta Škodová (eds.). Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe... Praha: SLON.
- Linek, Lukáš, Ondřej Císař, Ivan Petrušek, Kateřina Vráblíková. 2017. Občanství a politická participace v České republice. Praha: SLON
- Vlachová, Kateřina, Tomáš, Lebeda. 2006. „Aktivní občanství a spokojenost s demokracií v Evropě.“ Sociologický časopis 42 (1): 1–34.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Markéta Jüptnerová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 18. 2. 2022

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 1. 3. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 07. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Participace občanů na veřejném životě obce Ondřejov" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15. 3. 2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Markétě Jüptnerové, Ph.D. za cenné připomínky při vedení práce, ochotu a trpělivost. Také děkuji všem, kteří mi poskytli rozhovor o jednotlivých spolcích a děkuji všem za rozhovor na téma občanské participace v Ondřejově, jmenovitě: Josef Brabec, RNDr. Martin Macháček, CSc., Jan Šafra st. a Jan Šafra ml., Mgr. Vladimír Zámyslický a Karel Znamenáček. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat svému otci za pomoc při zprostředkování rozhovorů, Bc. Martinovi Havelkovi a Kateřině Tiché za podporu po dobu psaní práce, konzultování a užitečné postřehy.

Participace občanů na veřejném životě obce Ondřejov

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá analýzou občanské participace, spolupráce a nepolitické politiky občanů na případové studii obce Ondřejova. Na základě rešerše odborné literatury a dalších relevantních zdrojů je v teoretické části vysvětleno, jak se vyvíjela demokracie od Sametové revoluce a tyto poznatky jsou dány do širšího kontextu. Práce vysvětluje důležitost politické participace, jakožto základní kámen demokracie a významný mocník lokálního rozvoje. V praktické části jsou aplikovány zjištěné poznatky z teoretické části na výzkum. Objektem případové studie je obec ve Středočeském kraji, Ondřejov u Prahy. Pokud občanská participace probíhá převážně pomocí zájmových spolků, jak je předpokládáno, práce se pokouší odpovědět na otázku, jaké mají jednotlivá uskupení motivy pro vstup do obecního zastupitelstva a do jaké míry jsou úspěšná s prosazováním svého programu oproti tradičním politickým stranám. Práce se také pokouší odpovědět na otázku, jakým způsobem je politická sféra utvářena a ovlivněna občanskou participací. Pro ověření této výzkumné otázky je proveden výzkum v podobě strukturovaných rozhovorů s několika politickými představiteli obce z různých uskupení.

Klíčová slova

obec, občanská společnost, zájmová sdružení, politika

Civic Participation in a Community Life of the City of Ondřejov

Abstract

This bachelor thesis deals with an analysis of civic engagement, cooperation and non-political politics of citizens displayed on a case study of a municipality called Ondřejov. Based on a research of literature and other relevant resources the theoretical part of the thesis addresses the evolution of democracy in general since the Velvet revolution and those findings are put into a wider context. The thesis stresses the importance of political participation as the fundamentals of democracy and significant facilitator of regional development. In the analytical part of the thesis ascertained findings are applied to the research. The object of the case study are citizens of Ondřejov in the Central Bohemian Region. If the civic engagement is enacted mainly through common-interest associations as suspected by the author, the thesis's main goal is to answer the question what are the motives of each association to enter the political scene and how efficient it is to push through its own interests opposed to traditional political parties. The thesis also focuses on the question in which way is the political situation shaped and influenced by civic engagement. In order to answer the research question the author conducts a research in the form of semi-structured interviews with several political representatives and with representatives of common-interest associations.

Keywords

municipality, civic society, common-interest association, politics

Obsah

0	Úvod.....	8
1	Cíl práce a metodika	9
1.1	<i>Cíl práce</i>	9
1.2	<i>Metodika zpracování</i>	9
2	Teoretická východiska	11
2.1	<i>Demokracie.....</i>	11
2.2	<i>Obecní samospráva</i>	19
2.3	<i>Politická participace</i>	21
2.4	<i>Občanství.....</i>	23
2.5	<i>Občanská společnost</i>	28
2.6	<i>Porovnání komunální politiky s celostátní politikou</i>	34
3	Vlastní práce.....	36
3.1	<i>Charakterizace obce Ondřejov u Prahy.....</i>	36
3.2	<i>Občanská společnost v Ondřejově.....</i>	38
3.3	<i>Místní samospráva v Ondřejově.....</i>	43
3.4	<i>Participace spolků a jejich členů</i>	50
4	Zhodnocení a závěr	53
5	Seznam použité literatury.....	55
	Seznam grafů	58
	Seznam tabulek.....	58
	Seznam příloh	59
6	Příloha	60

0 Úvod

Změny, které nastaly po listopadových událostech 1989, se dotýkaly všech aspektů běžného života. Mimo jiné jsou díky nim v České republice již přes třicet let svobodné volby, s cílem pomoci kterých je možno zvolit zástupce lidu do všech úrovní státní samosprávy. Tento fakt se opírá o princip subsidiarity, který se snaží zajistit, že politické rozhodování ve veřejné správě by mělo probíhat na co nejnižších stupních, aby bylo co nejbližší občanům. Sféra rozhodování se přesouvá dolů, k běžným občanům.

Komunální politika a konkrétně komunální politika na menších obcích obsahuje specifika, která se v celonárodní politice neobjevují. Jako jeden z hlavních rozdílů lze jmenovat způsob rozhodování občanů, komu dají svůj hlas. Najednou nehraje roli politický program, zda kandidující uskupení podporuje zvýšení starobních důchodů nebo zda podporuje manželství pro všechny. Takovéto otázky stejně nemá pravomoc rozhodnout. Nehraje roli ani fakt, zda se prosadí o výstavbu nové čističky odpadních vod v obci. Toto sice pravomoc rozhodnout má, ale takovýchto problémů je v obci málo a nejsou příliš kontroverzní, tudíž všechny kandidující uskupení na ně mají podobný názor. Rozhodující fakt pro většinu občanů tedy je, kdo je napsaný na kandidátní listině. Na malých obcích je většinou pravidlem, že občané volí kandidáty na základě svých osobních vztahů s nimi. Z čimž je spojený fakt, že aktéři místních spolků pořádajících různorodé společenské aktivity jsou po obci známější a mají přátelštější vazby s širším spektrem lidí. V momentě, kdy nastanou volby, mají lepší výchozí pozici dostat se do zastupitelstva obce.

Důvodem k výběru tohoto tématu byl osobní vztah autorky práce k této problematice. Konkrétní obec do případové studie si autorka vybrala také z osobních důvodů, neboť odtud pochází a je pro ni tudíž snazší navazovat kontakty s dotazovanými.

1 Cíl práce a metodika

1.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zanalyzovat pomocí případové studie politický život obce Ondřejov u Prahy se zaměřením na jednotlivé spolky tvořící místní občanskou společnost. Hlavním úkolem bude výzkum fungování občanské společnosti na místní úrovni, její formy a vzájemná spolupráce. Současně se budeme dotazovat, do jaké míry občanská společnost ovlivňuje podobu místní politické scény.

Práce si klade několik konkrétních otázek:

1. Zapojují se občané Ondřejova do veřejného života a jakou roli sehraává občanská společnost?
2. Mají místní zájmová sdružení ambice zapojovat se do politické scény a s jakými motivy?
3. Jsou tyto politicky aktivní zájmové spolky úspěšnější v prosazování svých programů oproti tradičním politickým stranám?

1.2 Metodika zpracování

Hlavní metodologickou technikou použitou při zpracování této bakalářské práce je analýza dokumentů. Analýze byly podrobeny především dokumenty získané na obecním úřadě, zápisy ze zasedání jak obecního zastupitelstva, tak jednotlivých spolků, jejich výroční zprávy či stanovy. Dále byla provedena analýza dokumentů publikovaných na webových stránkách obce a jednotlivých spolků a v neposlední řadě analýza webových stránek Českého statistického úřadu zaznamenávajícího volební statistiky. Teoretická část práce je vypracována na základě rešerše odborné literatury, vědeckých článků, právních předpisů a internetových zdrojů zpracovávajících téma demokracie, komunální politiky a politické participace.

Pro sběr dat je dále použita metoda polostrukturovaných rozhovorů, které doplňují a dodávají výzkumu plastičnost. Před těmito je třeba mít připravený soubor otázek pro dotazované, přičemž pořadí otázek nehraje roli. Tazateli je dovoleno formulace otázek libovolně měnit, pokud ponechá smysl. Dále je možné během rozhovoru položit doplňující otázky. Výhodou polostrukturovaného rozhovoru je, že přejímá volnost nestrukturovaného a lehkou míru formalizace pro porovnání odpovědí mezi dotazovanými strukturovaného rozhovoru. Polostrukturovaný rozhovor tak bývá označován jako optimální kvalitativní

způsob zisku dat (Reichel, 2009 stránky 111-112). Mezi druhy otázek, které mohou být využity při polostrukturovaném rozhovoru, lze řadit otázky vztahující se k osobním zkušenostem, k názorům, k pocitům, ke znalostem nebo například otázky demografické (Hendl, 2008 p. 168). Pomocí polostrukturovaných rozhovorů je získán hlubší pohled na současnou situaci, ale i důležitý historický kontext.

Rozhovor vedla autorka se současným starostou obce, dvěma bývalými starosty obce, několika současnými i bývalými zastupiteli a zástupci občanské společnosti Ondřejova. Než tyto rozhovory proběhly, autorka si připravila soubor otázek, na které se dotazovaných ptala, a dle situace během rozhovoru volila vhodné pořadí, případně některé otázky vypustila a jiné přidala. Soubor otázek se lišil dle toho, zda byl dotazovaný zástupce občanské společnosti, zastupitel aktivní v místních sdruženích, nebo starosta.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, v první, teoretické části, jsou uvedena hlavní teoretická východiska práce a jsou vysvětleny klíčové pojmy.

V praktické části je na konkrétní případové studii nejprve popsána politická scéna obce a výsledky posledních třech komunálních voleb, poté jsou zkoumány příčiny toho, co motivuje členy spolků malé středočeské obce se vůbec politického i nepolitického dění účastnit.

2 Teoretická východiska

2.1 Demokracie

Demokracie je politické uspořádání, které v současné době převládá jak v západním světě, tak i mimo něj. Z řeckého *démos*, což znamená lid, a *kratos*, což znamená moc, lze pojem demokracie přeložit jako vládu lidu. Jedná se o jeden ze tří způsobů politického uspořádání nastíněných Aristotelem již ve Starověku. Koncem 18. století byla demokracie považovaná především jako ideologický opak aristokracie. Aristokraté podporovali formu vlády podloženou rodovými strukturami se specifickými privilegii, kvůli které pak mohl být utlačován prostý lid. Demokráté se naopak snažili zahrnout do účasti na správě a řízení státu širší a neurozené vrstvy. Každé demokratické uskupení se však lišilo pohledem na to, co vlastně znamená ona širší vrstva, která by tedy měla nárok na politickou účast (Markoff, 2020).

Až do konce 19. století byla většina národů v nedemokratickém režimu, přičemž v dějinách světa existovaly momenty, kdy každý národ byl pod nadvládou nedemokratického vůdce. Tito vládci se ospravedlňovali výroky, že běžný poddaný se nezvládá kromě každodenního života zajímat také o politiku. Tato prohlášení však většinou nebyla dostatečná v tom, aby prostému člověku stačila k tomu, aby tento typ nadvlády přijal, a proto k tomu byl násilně donucen vládnoucí garniturou si to uvědomit (Dahl, 2001 str. 45). Demokracie se utvářela do současné podoby především během 19. a 20. století a její vývoj lze sledovat například na rozšiřování rovného volebního práva na Západě, které měli nejdříve pouze muži s určitou výší majetku, později pak všichni muži, a nakonec jej získaly volební právo i ženy (Markoff, 2020).

Tabulka č.1: Proč zrovna demokracie?

Demokracie má následující kladné důsledky:	
1.	Zabraňuje vzniku tyranie.
2.	Zajišťuje základní práva.
3.	Zajišťuje všeobecnou svobodu.
4.	Umožňuje lidem, aby rozhodovali sami o sobě.
5.	Umožňuje mravní samostatnost.
6.	Umožňuje rozvoj člověka.
7.	Chrání základní osobní zájmy lidí.
8.	Zajišťuje politickou rovnost.
Moderní demokracie kromě toho:	
9.	Usiluje o mír
10.	Usiluje o prosperitu

Zdroj: (Dahl, 2001), zpracováno autorkou práce

2.1.1 Kritéria demokratického procesu dle Roberta A. Dahla

Robert A. Dahl stanovil pět kategorií, které musí být splněny, aby se dalo konstatovat, že si jsou všichni občané v demokratickém státě rovni v možnosti ovlivnění směřování politiky. Jedná se o účinnou participaci, volební rovnost, poučené porozumění, kontrolu nad nastolováním témat k projednání a zapojení všech dospělých. Každému musí být umožněno se vyjádřit k tématu, než se o něm definitivně rozhodne. Každému musí být dovoleno svobodně volit a každý hlas má stejnou váhu. Každý má dostat rovnou příležitost se o tématu informovat, a pokud má nějaké výhrady, informovat se o všech jeho alternativách. Každý má stejnou možnost navrhnout libovolné téma do diskuze a doporučit, jakým způsobem se o tématu bude diskutovat. Každý dospělý, respektive každý právoplatný občan s trvalým bydlištěm na daném území, má mít příležitost být zahrnut do diskuze a veřejného dění (Dahl, 2001 str. 39).

2.1.2 Obecné Dobro a Obecná Vůle lidu

Demokracie je tedy politické uspořádání, pomocí kterého je realizováno všeobecné blaho, a také umožňuje konat politická rozhodnutí lidmi, kteří k tomu byli ve svobodných volbách pověřeni svými občany. Mezi volenými zástupci lidu, politiky, se sice nacházejí specialisté vzdělaní v konkrétních tématech, ale nejdůležitější otázky by měly být rozhodovány přímo v referendech samotnými občany. Z toho lze odvodit, že demokracie je

podmíněna vládou lidu. Schumpeter ve své knize *Kapitalismus, socialismus a demokracie* definoval tzv. Klasickou teorii demokracie. Podle ní je demokracie uskupení, jež umožňuje lidem činit politická rozhodnutí a konat Obecné Dobro prostřednictvím volby zastupitelů, kteří se budou pravidelně scházet, aby uskutečňovali Obecnou Vůli lidu. Z této definice demokracie vyplývá, že existuje všeobecné dobro, které by dle Schumpetera měl být každý občan pomocí racionálních argumentů schopen pochopit. Tvrdí, že jediným důvodem, proč by někdo nezvládl rozeznávat všeobecné blaho, je (jeho) omezenost, hloupost a antisociální zájmy. Přítomnost této definice obecného dobra dle Schumpetera implikuje, že každá společenská otázka má nějakou zřejmou odpověď a každé politické rozhodnutí může být klasifikováno jako dobré, nebo špatné. Při rozhodování, co je obecně dobré právě v té, či oné situaci, je tedy vhodné použít Obecnou Vůli lidu, vůli všech rozumných a soudných občanů. Obecná vůle existuje, pokud předpokládáme, že se všichni, kteří mají zájem dosáhnout obecného blaha, musí shodnout. Pokud tedy budeme brát v potaz pouze dobře smýšlející občany, Schumpeter tvrdí, že nelze dosáhnout nežádoucího cíle. Občané mají sice různé názory, ale pokud všichni jednají v zájmu obecného blaha, ovlivní to pouze to, jak rychle a kudy se k cíli dostat. Doopravdy je ale i v demokracii velmi obtížné dosáhnout konsenzu a co se týče dlouhodobého dobrovolného konsenzu, tak ten je trvale neudržitelný. Neexistuje tedy obecné dobro, se kterým by všichni okamžitě souhlasili nebo by na něj změnilo názor vlivem racionálních argumentů. Každý občan vnímá totiž pojem obecné dobro ve svém vlastním kontextu (Schumpeter, 2004 stránky 268-269). Záleží tedy pouze na tom, zda učiněné rozhodnutí z dlouhodobého hlediska způsobuje větší újmu, než pokud by o této otázce rozhodl nedemokratický režim. Avšak je nepřístupné, aby v momentě, kdy je spáchána nějaká nespravedlnost nebo špatnost, byla prominuta pouze z důvodu, že v jiném nedemokratickém státě se ta skutečnost děje pravidelně. Špatnosti jsou neomluvitelné v jakémkoliv státě a při jakémkoliv míře demokratickém či nedemokratickém procesu. Jak napsal Dahl ve své knize *O demokracii*: „*Moc většiny neznamená, že většina má vždy nutně pravdu.*“ (Dahl, 2001 str. 48).

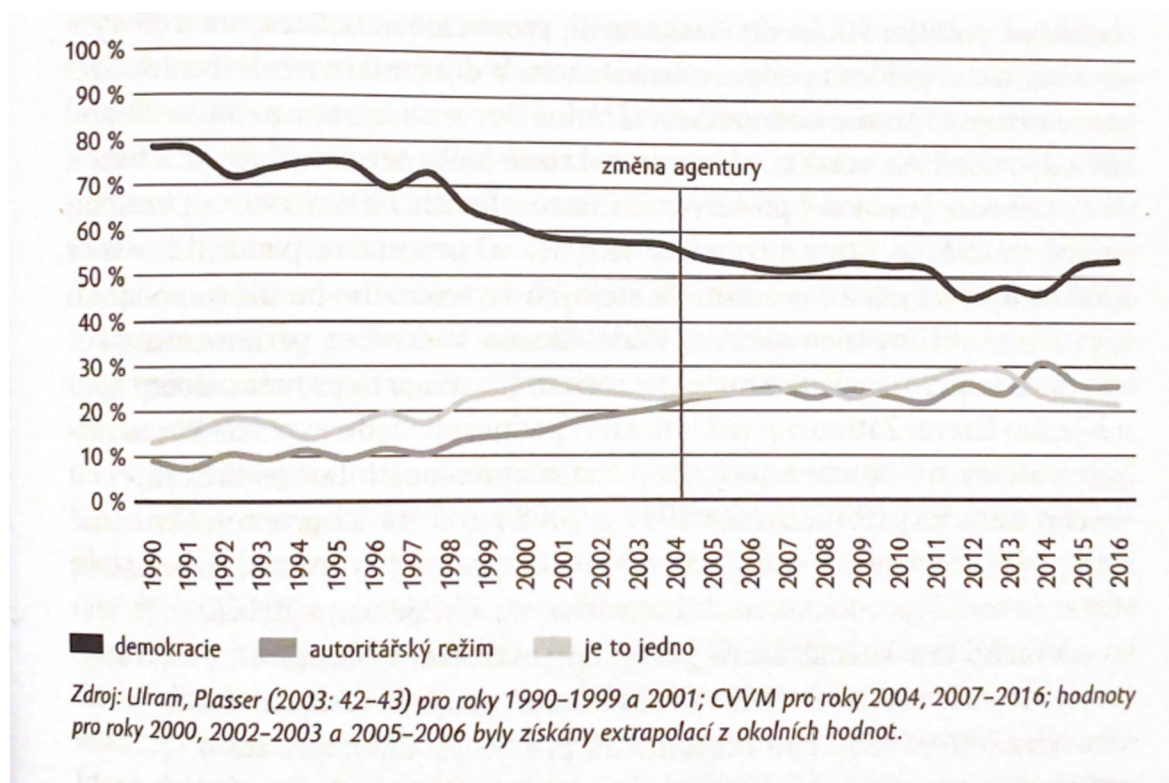
V dnešní době je ale spíše přijímána definice demokracie, která chápe demokracii jako prostředek na konání politických rozhodnutí volenými zástupci lidu, kteří získávají politickou moc díky vybojování a udržení si přízně svých voličů (Schumpeter, 2004 str. 287). Na rozdíl od Klasické teorie demokracie neoznačuje za demokratické státy s konstituční monarchií, neboť tam volič nemůže ovlivnit volení výkonné moci. V zemích označených za demokratické může volič vložit, ale i vzít moc z rukou vládnoucí vrstvy, ale

tam, kde je například konstituční monarchie, se panovník jen těžko odvolává z funkce (Schumpeter, 2004 str. 290).

2.1.3 Legitimita demokracie

Legitimitu demokracie lze definovat jako pozitivní pohled občanů na demokracii jakožto politické uspořádání. Jinými slovy, občané vnímají postupy a instituce, které řídí stát, jako vhodné, spravedlivé a odpovídající zásadám lidské morálky. Avšak v posledních letech mají občané sklony k tomu často až příliš kriticky hodnotit politiku a politické představitele, a občas také fungování demokracie celkově. Své kritiky zakládají na nepravostech politiků, jmenovitě na korupčních skandálech, na populismu, na zneužívání mandátů, či až na lhaní. Nicméně produktivita režimu a mravnost zvolených zástupců by neměly být zdrojem posuzování legitimacy demokracie jako takové. Ta by měla reflektovat demokratické praktiky, svobodu slova a lidská práva, která demokracie umožňuje, a pokud tyto zásady splňuje, teprve tehdy se dá konstatovat, že je demokracie legitimní (Linek, 2017 pp. 23-25).

Graf č.1: Legitimita demokracie v České republice (1990-2016)

Zdroj: (Linek, 2017 str. 29)

Z grafu č.1 lze vyčíst, že zhruba od přelomu tisíciletí má legitimita demokracie v České republice klesající charakter. V rámci tohoto grafu je však nutno podotknout, že v roce 2004

byla vyměněna agentura provádějící tento výzkum a v jeho rámci následně provedla změnu stavby a struktury otázek. I přes tento fakt je však klesající tendence patrná z dat již před těmito změnami, a proto nebyly výsledky těmito zásahy pravděpodobně nijak zásadně ovlivněny. Aktuální hodnoty legitimacy v České republice jsou v porovnání se západními zeměmi o mnoho nižší. Z globálního hlediska 84 % respondentů v roce 2008 souhlasilo s výrokem, že se jim jeví demokracie jako nejlepší možné uspořádání. V České republice to bylo ve stejné době dle grafu č.1 lehce přes 50 %. Znepokojujícím signálem je také to, že od počátku 90. let klesla legitimita demokracie až o 30 %. Nicméně, pokud české hodnoty porovnáme s hodnotami dalších postkomunistických zemí, tak velké rozdíly nenajdeme. Nicméně, v České republice stále žije nezanedbatelná část obyvatelstva, která by si přála nějaké jiné alternativní politické uspořádání, někteří například návrat ke komunistickému režimu (Linek, 2017 stránky 29-30).

2.1.3.1 Jak různé generace vnímají demokracii?

Většina postkomunistických zemí byla socializována v podobné době, z čehož vyplývá, že podpora a legitimita demokracie je v České republice jakožto postkomunistickém státě generačně podmíněná. Názor na demokracii bývá v jedinci hluboko zakořeněn a velmi zřídka se stává, že by jej změnil. Dle teorie politické socializace je člověk nejvíce tvárný a formovatelný mezi 13 a 15 rokem života, kdy jeho hodnoty nejsou stále pevně zakořeněny a je možné dané jedince snáze politicky ovlivnit. Tato fakta lze shrnout následovně: sociální prostředí a postoje, kterým je člověk vystaven v této době, v něm zůstávají a postupem času se dále utvrzují, přičemž se dají měnit jen obtížně (Linek, 2017 stránky 41-42).

Pokud bychom se na míru podpory demokracie dívali z hlediska generací, je možné vidět značné rozdíly. Mezi generací narozenou v období před druhou světovou válkou až po první desetiletí po konci války nachází demokracie nejnižší podporu. Občané narozeni před rokem 1955 byli socializováni před okupací v roce 1968, a proto častěji preferují alternativy demokracie, například návrat ke komunistickému režimu. Nejvyšší množství podpory nachází demokracie spíše u generace narozené po normalizaci. Z hlediska socioekonomického spektra největší ohlas demokracie nachází mezi obyvateli větších měst, lidmi s vyšším dosaženým vzděláním a vyšším příjmem (Linek, 2017 stránky 39-41). Z této premisy by nicméně vyplývalo, že jak odchází starší generace, kde je podpora demokracie obecně nižší, souhlas s demokracií by měl samovolně stoupat bez ohledu na to, jak se vyvíjí

společnost. Je tedy překvapivé, že v posledních letech podpora demokracie tak razantně klesá.

2.1.3.2 Polistopadová demokracie

Po sametové revoluci v devadesátých letech někteří věřili, že je čekají dlouhá léta demokratické společnosti. Po obou světových válkách i mnoha letech represí komunistickým režimem v devadesátých letech někteří idealisté očekávali, že máme před sebou rozmach různých forem občanské participace. Stejně optimističtí byli odborníci i v dalších evropských postkomunistických zemích (Linek, a další, 2017). Jiní ovšem tvrdili, že přechod od represivního systému k demokratickému bude stát více úsilí než pouhá změna Ústavy a rozhodnutí, že odted' budou svobodné volby. Bohužel období komunismu zanechalo českou společnost s chybějící důvěrou v sebe samotnou a s obecně nízkým sebevědomím. Českou republiku čekalo budování občanské společnosti, jejíž občané měli zájem se podílet na jejím vývoji, na celkové spokojenosti národa a návrat k demokratickému fungování právního státu (Basl, a další, 2010 str. 333)

I přesto, že při prvních porevolučních volbách do České národní rady, byla volební účast neuvěřitelně vysoká, při každých dalších volbách nejen do Parlamentu České republiky účast klesala. Tento jev lze popsat tzv. efektem zklamání z demokracie, který bývá popisován jako rozdíl mezi očekávaným a následným reálným stavem demokracie, který je plný nejistoty, politických rozepří a korupce. Mnozí byli přesvědčeni, že po pádu komunismu je čeká dramatický posun k lepšímu, ale tato očekávání byla přemrštěná (Linek, a další, 2017 str. 15).

Přesto, že to zpočátku vypadalo, že tomu bude naopak, občané v postkomunistickém režimu nemají takovou důvěru k demokratickým mechanismům, institucím a politickým elitám a neúčastní se různých forem politické participace do takové míry jako občané západních zemí (Linek, a další, 2017 stránky 12-13). Mnozí občané stále cítí hlubokou míru nedůvěry vůči oficiálním veřejným institucím a nechut' se jakkoliv politicky angažovat. Z výzkumu probíhajícím v České republice z roku 2013 je patrné, že se většina dotazovaných domnívá, že se politické strany zajímají o názory svých voličů pouze v období voleb a jindy se věnují pouze zájmům své strany a svých členů. Tyto pocity ovšem nemusí být ovlivněné jen dopady komunistického režimu. V průběhu 20. století se u nás politická garnitura střídala velmi rychle a ne vždy to byla změna iniciovaná občany - objevily se i situace, kdy o směřování České republiky rozhodli cizí lidé (Kunštát, 2014 stránky 37-39, 105).

Ve společnosti se stále objevuje pasivní odpor vůči čemukoliv politickému, který se projevuje především přílišnou kritičností vůči politikům, skeptičnost vůči tomu, zda strany splní své sliby a podobně. Momentálně se tedy Česká republika pouze blíží ideálnímu stavu participační politické kultury, protože v mnohých aspektech stále zaostává. Změna této politické kultury a obecně mentality občanů a i politiků bude trvat několik generací. Hrozby a problémy spojené s touto transformací jsou něco, na co bychom si měli dávat pozor (Kunštát, 2014 str. 40).

Nyní ale vstupuje do života občanů jiný faktor související s pádem železné opony – globalizace. Ta společnost rozděluje ještě dalším způsobem - podle toho, zda jsou, či nejsou schopni držet krok s dobou a najít si v tomto světě plném mezinárodní integrace své místo a mít z něho prospěch. Do skupiny, která není schopná ze současné mezinárodní globalizace těžit, lze řadit občany s nižším vzděláním a nižšími příjmy, kteří jsou zároveň i těmi, kteří mají tendence nevnímat demokracii jako nejlepší způsob politického systému (Linek, a další, 2017 str. 16). Narůstá počet obyvatel, kteří buď k volbám vůbec nejdou, nebo naopak jdou, ale volí antisystémové strany. Jak uvádí Kunštát ve své knize: *„Místo politické opozice se pak formuje opozice vůči politice, rozšiřuje se „občanská frustrace“ živená dichotomickým viděním světa rozlišujícím mezi „námi“ (slušnými lidmi) na jedné a zkorumpovanými politiky a „mafijány“ na straně druhé.“* (2014 str. 41).

Příčina pádu demokracie není často jen pád jejích institucí a orgánů, ale budoucí problémy naznačuje i vytrácející se víra občanů v demokracii. Pokud předpokládáme, že občané, kteří projevují větší zájem o politiku, jsou zároveň ti, kteří mají vyšší příjem a vyšší dosažené vzdělání, pak hrozí riziko, že nastane nerovnováha v zastoupení jednotlivých společenských vrstev (Linek, a další, 2017 str. 19). V momentě, kdy se k volbám dostaví jen určitý segment populace, nebudou v konkrétní demokratické instituci zastoupeny všechny společenské vrstvy ve stejném poměru. Práva a zájmy méně zastoupené části populace pak mohou být ohroženy, neboť nově zvolení politici budou protěžovat převážně práva a zájmy své vlastní skupiny. Občané, kteří předtím nešli k volbám, pak nemají spojení s politiky, necítí se jimi být reprezentováni, jsou kritičtí nejen k nim, ale i k demokracii jako takové, které pak zároveň klesá legitimita (Linek, a další, 2017 str. 17).

Část odborné veřejnosti, ale nevnímá současné změny negativně, ale pouze jako známku pokroku společnosti. Například nadbytečná kritičnost a klesající volební účast znamená pokles zájmu občanů o politické dění jen tehdy, pokud nejsou vyvažovány jinými formami politické participace. Nadneseně by se dalo konstatovat, že nejde o zásadní

problém v tom momentě, když průměrný občan sice nepůjde volit v parlamentních volbách, ale bude se snažit být v obraze a aktivně se účastnit veřejného života například skrze petice, veřejné debaty a účasti na demonstracích. Na to byla však vznesena kritika, že současná demokracie nemůže prosperovat, když běžný občan nereflktuje své názory také ve svém volebním chování, ale pouze se vyjadřuje například na internetových fórech. Tento občan může sice ovlivnit řadu osob svými názory, ale pouze ohledně jednoho konkrétního problému. Jeho názory nebudou mít přímý vliv na volbu představitelů a sestavování celého politického programu – politici neuvidí na základě volebního chování nebo například výzkumů veřejného mínění, že je o tento libovolný krok zájem. (Linek, a další, 2017 str. 11) „*Participace, reprezentace, opozice a politická odpovědnost jsou tak hlavně mechanismy, které umožňují praktické fungování demokracie. Správné fungování těchto mechanismů představuje důvod, proč by řadoví občané měli demokracii uznávat jako legitimní formu státní moci. Pokud tyto mechanismy z nějakého důvodu nefungují, je demokracie jako politický režim ohrožená.*“ (Linek, a další, 2017 str. 17). Člověk si nemůže být nikdy stoprocentně jistý, že vládnoucí strana jedná v jeho nejlepším zájmu, ale je to vždy lepší varianta, než být úplně vyloučen ze společnosti a nemít tudíž aktivní ani pasivní volební právo. V tom případě si pak takový jedinec může být jistý, že s ním bude zacházeno nespravedlivě a na jeho zájmy nikdo hledět nebude (Dahl, 2001 str. 52).

Fungování demokracie je kromě lidských práv podmíněno také rovnými příležitostmi a individuální svobodou. I přes to, že se nám některé věci mohou zdát na první pohled nedosažitelné pro jednotlivce, právě demokracie je umožňuje. Jednotlivci, kteří mají podobnou vizi či názor na nějakou problematiku, se mohou spojit dohromady a posléze bude dosažení jejich společného cíle mnohem snazší (Dahl, 2001 str. 37).

Ať už jde o participaci, volební rovnost nebo dodržování lidských práv a svobod, pokud se buď na malou chvíli jako společnost odkloníme od jednoho z těchto kritérií a nedodržíme ho, pak si mezi sebou jednotliví občané nebudou již nadále rovni a společnost nebude demokratická.

2.1.4 Bertelsmannův transformační index

Bertelsmannův transformační index (dále jen BTI) je rozsáhlé zhodnocení stavu politiky a ekonomiky v transformačních zemích zpracovávané odborníky (v rámci velmi uznávané agentury). Jelikož hlavní podmínkou účasti ve výzkumu je, aby se daný stát ještě nestal plně konsolidovanou demokracií, zabývá se BTI jednak státy rozvojovými, ale i státy, které se nacházejí v procesu odklonu od nedemokratického režimu, kdy již směřují vstříc k

demokracii a tržní ekonomice. Česká republika dle BTI spadá do druhé kategorie. Na základně stanovených kritérií vydává BTI každý rok zprávu, ve které hodnotí demokratičnost daného státu, a je pak možné porovnávat výsledky měření s měřeními v předchozích letech. BTI se nesoustředí pouze na aktuální politické a sociální problémy daného státu, ale pokouší se na ně nahlížet se znalostmi z moderní historie a geopolitického kontextu (Bertelsmann, 2020).

Ve svých zprávách BTI zveřejňuje pro každou z vybranou zemi různá hodnocení: „Index statusu“, „Ekonomickou transformaci“, „Politickou transformaci“ a „Index vládnutí“.

Mezi kritéria, pomocí kterých BTI posuzuje země a stanovuje tak jejich pozici v žebříčku, patří napříč indexy například stupeň ekonomického rozvoje, institucionální stabilita, participace, ochrana soukromého vlastnictví, strategické perspektivy a mezinárodní spolupráce. Na základě výsledků podrobného posouzení těchto kritérií se Česká republika pravidelně umísťuje na jednom z prvních deseti míst každého indexu (Bertelsmann, 2020). Češi mají tendence být často kritičtí k domácí politické scéně, nicméně je povzbuzující vidět, že při srovnání s ostatními zeměmi s podobnou historií, se jim daří tak dobře.

2.2 Obecní samospráva

2.2.1 Obec

Zákon č.128/2000 Sb. o obcích definuje termín obec následovně: „*Obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce.*“ Obce mohou být klasifikovány jako města, mají-li nad 3000 obyvatel, nebo městysy, pokud tak stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády. V ostatních případech se jedná o obec (Zákon č. 128/2000 Sb.). Města mohou být i tzv. statutární, což je opravňuje zřizovat městské části či obvody, jež jsou spravovány vlastními orgány samosprávy – například úřad městské části (Čmejrek, a další, 2010).

Mezi orgány obce se řadí zastupitelstvo obce, které obec samostatně spravuje. Dále jsou to obecní úřad, starosta, rada obce a zvláštní orgány obce, kterými jsou různé výbory a komise (Čmejrek, a další, 2010).

2.2.2 Zastupitelstvo obce

Počet členů zastupitelstva se liší dle velikosti obce a přesný počet zastupitelů si obec stanovuje sama. Je to:

Tabulka č.2 Velikost zastupitelstva obce

Počet obyvatel obce	Počet zastupitelů
do 300	5 – 15
500 – 3 000	7 – 15
3 000 – 10 000	11 – 25
10 000 – 50 000	15 – 35
50 000 – 150 000	25 – 45
nad 150 000	35 – 55

Zdroj: zpracováno autorkou práce dle zákona č. 128/2000 Sb.

Zastupitelstvo obce má dle zákona č.128/2000 Sb. pravomoc schvalovat plán rozvoje obce, schvalovat rozpočet, vydávat obecně závazné vyhlášky obce nebo například vyhlášovat místní referendum. Zastupitelé pak po volbách hlasují o volbě starosty, s jehož zvolením musí souhlasit nadpoloviční většina zastupitelů. Zastupitelé v průběhu funkčního období chodí na veřejné schůze alespoň každé tři měsíce, kde se projednávají různé záležitosti ohledně fungování obce. Z řad zastupitelů se vyberou ti, kteří budou v Radě obce a ti pak jmenují místostarostu a další radní. Ostatní zastupitelé se mohou angažovat ve finančním a kontrolním výboru, přičemž finanční výbor kontroluje hospodaření s majetkem a finančními prostředky obce a kontrolní výbor kontroluje činnost zastupitelstva a dodržování právních předpisů (Zákon č. 128/2000 Sb.). Zastupitelstvo je tedy orgán obce, který na základě přímé volby voličů ovlivňuje kompletní podobu a směřování obce, rada a starosta jsou mu plně odpovědni, jelikož zastupitelstvo má moc je odvolávat z funkce (Čmejrek, a další, 2010 str. 42).

2.2.3 Rada obce

Rada obce je výkonným orgánem tvořeným starostou, jedním či více místostarosty a dalšími členy rady. Počet členů rady je lichý, ale zároveň nesmí přesahovat jednu třetinu počtu zastupitelů. V obcích, které volí méně než 15 zastupitelů, se rada nevolí a pravomoc rady zastává starosta. Náplní práce rady obce je navrhování témat pro jednání zastupitelstva obce a také dohlíží, zda dochází k jejich plnění. Mezi pravomoci rady patří zajišťování hospodaření a celkový chod obce dle schváleného rozpočtu, zřizování a rušení orgány obce jako jsou komise a výbory a jmenování jejich předsedy a vydávání nařízení a vyhlášek obce (Zákon č. 128/2000 Sb.).

2.2.4 Starosta

Funkce starosty je nejvyšší funkcí v obecní samosprávě, starosta zastupuje a reprezentuje obec navenek. Starosta a místostarosta (místostarostové) obce jsou voleni zastupiteli z vlastních řad. Místostarosta zastupuje starostu po dobu jeho nepřítomnosti. Mezi starostovy pravomoci patří dle zákona například objednávání přezkoumání hospodaření obce za uplynulý rok, svolávání a řízení schůzí zastupitelstva a rady obce, odpovědnost za informování o činnostech obce veřejnost a dohromady s místostarostou podepisují právní předpisy obce (Zákon č. 128/2000 Sb.).

2.2.5 Obecní úřad

Obecní úřad je orgán, který sdružuje starostu, stojícího v jeho čele, místostarostu, pokud je, pak i tajemníka, a další zaměstnance obce. Obecní úřad může být nařízením rady obce rozdělen na jednotlivé oddělení a odbory. Obecní úřad dále plní úkoly zastupitelstva nebo rady obce, pomáhá výborům a komisím a rozhoduje o obecném zřízení v případech tomu stanovených zákonem (Zákon č. 128/2000 Sb.).

2.2.6 Další orgány obecní samosprávy

Obec dle zákona č. 128/2000 Sb. o obcích musí zřídit finanční a kontrolní výbor. Finanční výbor zjednodušeně kontroluje hospodaření s obecním majetkem a finančními prostředky obce a kontrolní výbor kontroluje, zda jsou plněny usnesení rady a zastupitelstva obce a zda dochází k dodržování zákonů a předpisů obecním úřadem a ostatními výbory. Dále, pokud má obec mezi svými občany více než 10 % příslušníků národnostních menšin, zřizuje zastupitelstvo výbor pro národnostní menšiny. Pokud mají občané zájem se angažovat, obec může zřídit osadní či místní výbory v místních částech obce. Osadní výbor se skládá z členů s trvalým bydlištěm v dané místní části, kterou reprezentují. Osadní výbor má za úkol zastupovat zájmy, předkládat návrhy a vyjadřovat se k diskuzím zastupitelstva obce a dalších orgánů, které se přímo týkají té konkrétní místní části. Všechny výbory jsou vždy minimálně tříčlenné (Zákon č. 128/2000 Sb.).

V neposlední řadě může rada obce také zřídit komise, které budou plnit poradní, případně iniciační funkci (Zákon č. 128/2000 Sb.).

2.3 Politická participace

Politická participace může být volně definována jako všechny dobrovolné aktivity jednotlivých občanů, které jsou zamýšlené tak, aby přímo, či nepřímo ovlivňovaly politická rozhodnutí, uspořádání vztahů ve společnosti či podpořily fungování vlád a politiků na všech úrovních státní správy. Participace je tedy aktivní, nikoliv pasivní činnost. Pouhý zájem o

politiku, čtení novin nebo sledování přenosů jednání z Poslanecké sněmovny nemůže být označeno za politickou participaci (van Deth, 2001).

Rozlišujeme dva typy participace. Výslovně politickou participaci, která sleduje přímou účast aktérů na správě státu, a obecnou občanskou participaci, která je brána volněji a lze do ní zahrnout větší množství libovolných aktivit bez ohledu na to, zda se přímo či nepřímo snaží ovlivnit řízení státu (Bernard, 2007).

Výzkumy zaměřující se na politickou participaci se začaly objevovat poprvé v 40. a 50. letech 20. století a možnosti, jak se občan může podílet na veřejném životě neustále přibývají a mění se s dobou. Každá studie zaměřující se na participaci začíná sdělením, že participaci nelze od demokracie oddělit. Předpoklad aktivního zapojení občanů by se měl nacházet v základech každého demokratického státu. Ve státech, kde rozhodnutí činí menšina, nelze mluvit o pravé demokracii. Nedostatek zastoupení všech sociálních vrstev je považován za destruktivní pro demokracii a neprodleně by měly být podniknuty kroky k nápravě (van Deth, 2001).

2.3.1 Právní vymezení participace občanů

Aktivita občanů v lokální politice je bezesporu vnímána velmi pozitivně v každé společnosti. Občanům je garantována možnost participace právním řádem České republiky, konkrétně v Listině základních práv a svobod a v Ústavě České republiky. V Hlavě první, článku 2 Ústavy je garantováno, že lid je zdrojem veškeré státní moci a v článku 8 je garantovaná samospráva územních samosprávných celků (Ústava České republiky, 1992). Listina základních práv a svobod v Hlavě druhé, druhém oddílu – Politická práva zaručuje svobodu projevu a právo na informace, naopak se vymezuje vůči cenzuře. Dále garantuje všeobecné a rovné volební právo a umožňuje občanům se svobodně podílet na správě věcí veřejných ať už přímo, či zprostředkovaně volbou politiků. Článek 21 v Hlavě druhé uzavírá 4. bodem, který zaručuje občanům rovný přístup k veřejným funkcím (Listina základních práv a svobod, 1992).

Ovšem nejdůležitější je tato problematika rozpracovaná v zákoně č. 128/2000 Sb., o obcích. Tento zákon definuje, že občan starší 18 let může volit a být volen do zastupitelstva, může vyjádřit svůj názor v místním referendu, může nahlížet a vyjadřovat se k rozpočtu obce nebo například může vznášet své návrhy a připomínky orgánům obce. Zákon také definuje pojem obec, postavení obce, určuje orgány samosprávy, pravomoci a povinnosti těchto základních samosprávních jednotek (Zákon č. 128/2000 Sb.).

2.4 Občanství

Občanství bývá popisováno jako vztah mezi občanem a státem. Občan by měl být loajální vůči svému státu, který by mu měl na oplátku poskytovat ochranu a další různé služby. Aby občan mohl plně využívat benefitů a služeb, které stát nabízí, požaduje se po něm na oplátku poslušnost a respekt vůči autoritám, ale zároveň se od něj očekává i aktivní a kritická účast na politickém životě (Petrůšek, 2017 stránky 82-83).

Existují nějaké pomyslné normy občanství, které většina členů společnosti nevědomky sdílí. Jsou v nich uložena očekávání společnosti, jak by se každý občan měl správně demokraticky chovat. Ovšem to neznamená, že každý tyto normy schvaluje nebo se jimi vždy řídí. Na tyto devianty pak společnost nahlíží skrz prsty, a pokud se jedná o závažné prohřešky, trestá je. Tyto struktury a vzorce chování pramení již v antickém Řecku a jsou předmětem politické filosofie (Petrůšek, 2017 str. 81).

Jedná se o čtyři dimenze norem občanství: pořádek, participaci, solidaritu a autonomii. Dimenze pořádku identifikuje občana, který žije v souladu s platnými zákony a přijímá státní autority. Dimenze participace je zásadní element současné demokracie. Říká, že dobrý občan je ten, který se účastní politického dění. Dimenze solidarity je založená na principu jednotnosti a soudržnosti. Dobrý občan by měl dát stranou své individuální cíle a altruisticky se starat o dobro svého okolí. Autonomie, poslední norma občanství, říká, že dobrý občan by se měl snažit být natolik informován o činnostech vlády a politického dění obecně, aby se na něm mohl aktivně účastnit (Dalton, 2008).

2.4.1 Evropský sociální výzkum

Pro hodnocení norem občanství lze vycházet ze sesbíraných dat z roku 2002 od/z Evropského sociálního výzkumu (European Social Survey – ESS), což je evropský výzkumný program zabývající se kvantitativním sběrem dat týkajících se politických názorů a hodnot. V Evropském výzkumném prostoru (European Research Area - ERA) má velmi dobré jméno. Na průběh výzkumných šetření ESS dohlíží celá řada orgánů (Vlachová, 2006).

Tato rozsáhlá celoevropská zkoumání proběhla na základě uvědomění si, že neexistuje sada dat, která by byla dostatečně standardizovaná a porovnatelná a zahrnovala by veškeré evropské státy s demokratickým režimem. V současné době se uskutečňují pravidelně různá šetření zkoumající různá politická témata a problémy, názory na demokracii, politickou participaci, postoje vůči různým sociálním otázkám a tak dále. Poměrně vůči počtu obyvatel

je vzorek občanů, kteří se účastní na šetření buď 800 osob, nebo alespoň 1500 osob starších 15 let (Vlachová, 2006).

2.4.2 Výzkum politické participace

Výzkum ESS zaměřující se na deset podob nevolebních politických aktivit, které mohou být využity občany pro pokus o prevenci či zlepšení nějakých věcí v zemi, proběhl v České republice roce 2002. Je nutné mít na paměti, že tento výzkum proběhl před 20 lety, tudíž aktuální hodnoty mohou být lehce odlišné.

Dle ESS je mezi oněch deset podob zařazeno:

1. Kontaktování politiků nebo úředníků státní správy či místní samosprávy
2. Práce v politické straně nebo aktivistické skupině
3. Práce v jiné organizaci či sdružení
4. Veřejné nošení nebo vystavení znaku/nálepky kampaně
5. Podepsání petice
6. Účast na legální veřejné demonstraci
7. Bojkot určitého zboží
8. Koupě zboží z politických, etických či ekologických důvodů
9. Darování peněz politické straně či skupině
10. Účast na nelegálním protestu

Zdroj: (Lebeda, a další, 2010)

Z tabulky č.3 lze vyčíst, že jednotlivé položky a jejich data jsou velmi variabilní. Nicméně, lze pozorovat blízkost výpovědí jednotlivých občanů dle geografického položení své země. Občané ze skandinávských států odpovídají podobně, stejně tak občané západoevropských států, středomoří a postkomunistické země. Pokud se budeme soustředit na Českou republiku, z tabulky je patrné, že Češi jsou mezi ostatními národy daleko více aktivní při kontaktování politiků. Aktivnější v tomto ohledu jsou již jen Norové a Finové. Také častěji oproti ostatním státům darovávají finanční prostředky politickým stranám či uskupením (Lebeda, a další, 2010 str. 292).

Graf č.2 popisuje srovnání průměrné míry celkové nevolební participace na škále 0-10, kdy 10 je maximum. Zde je patrné, že nejvyšší míru participace vykazují skandinávské státy a nejnižší naopak postkomunistické středomořské země. Pozoruhodné je, že zdánlivě na první pohled odlišné státy jako je Nizozemsko, Česká republika a Španělsko, mají téměř totožnou míru participace (resp. 1,14; 1,12 a 1,11) a zároveň jsou dle geografického rozřazení do regionů výjimečné.

Tabulka č.3: Účast na nevolebních politických aktivitách

	Belgie	Česko	Dánsko	Finsko	Francie	Irsko	Itálie	Lucembursko	Maďarsko	Německo	Nizozemsko
Kontaktování politiků	17,8	22,8	17,8	24,4	17,6	22,1	12,4	18,4	14,7	12,8	14,5
Práce v pol. straně / aktivist. skupině	5,4	4,7	4,1	3,4	4,9	4,7	3,0	3,7	2,9	3,9	3,4
Práce v jiné org. či sdružení	23,2	15,1	17,3	30,7	17,6	13,8	7,6	16,4	2,8	17,8	23,1
Darování peněz pol. straně či skupině	9,5	11,6	9,1	6,9	3,0	10,5	3,1	15,0	1,7	9,2	7,9
Vystavení znaku / nálepky kampaně	7,4	5,0	5,1	15,7	11,5	9,4	7,3	5,2	3,2	5,8	3,8
Koupě zboží	27,0	22,6	43,8	41,8	28,1	24,6	6,6	30,0	10,5	39,2	25,7
Podepsání petice	33,9	16,1	28,2	24,0	34,8	27,6	17,4	29,0	4,2	30,4	22,4
Bojkot zboží	12,8	10,8	22,9	26,8	26,6	13,6	7,6	15,8	4,8	26,1	10,4
Účast na legální demonstraci	8,4	4,6	8,33	2,0	17,9	7,1	11,0	20,9	3,7	10,6	2,9
Účast na nelegálním protestu	2,4	1,4	1,1	0,3	0,8	0,8	1,8	3,6	0,8	1,2	0,4

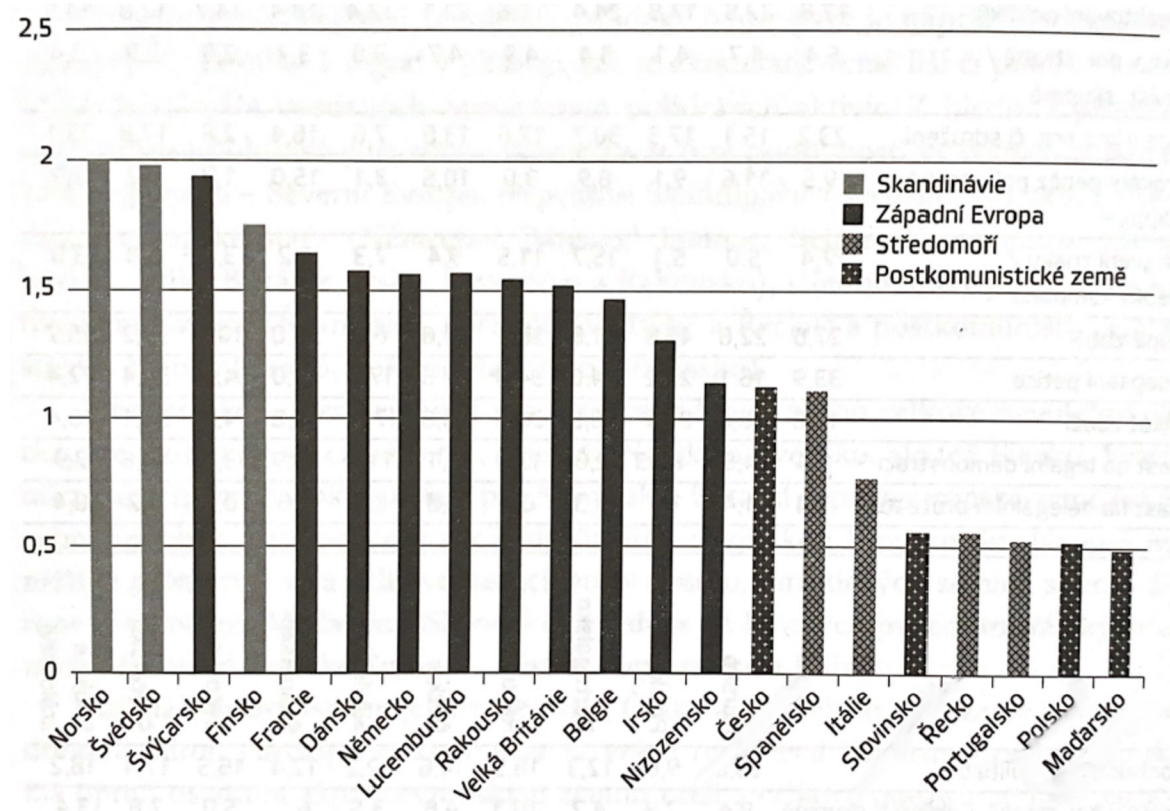
	Norsko	Polsko	Portugalsko	Rakousko	Řecko	Slovinsko	Španělsko	Švédsko	Švýcarsko	Spojené království
Kontaktování politiků	23,8	9,6	12,3	18,5	14,6	12,2	12,4	16,5	17,4	18,2
Práce v pol. straně / aktivist. skupině	9,4	2,9	4,2	10,3	4,8	3,5	6,1	5,0	7,8	3,4
Práce v jiné org. či sdružení	28,1	5,8	4,2	19,1	5,7	2,3	16,7	24,6	17,3	9,2
Darování peněz pol. straně či skupině	11,5	9,2	3,9	11,4	2,3	6,5	5,3	6,5	18,1	7,8
Vystavení znaku / nálepky kampaně	22,8	2,9	6,5	7,9	2,7	2,1	9,8	10,7	9,4	9,8
Koupě zboží	36,7	9,8	6,9	29,7	6,6	9,6	11,6	55,2	44,6	32,3
Podepsání petice	37,3	6,9	7,3	27,3	4,7	11,8	24,2	40,8	39,4	40,0
Bojkot zboží	20,3	3,6	3,4	21,5	8,5	5,1	8,0	32,5	31,4	26,1
Účast na legální demonstraci	9,0	1,3	4,3	9,6	4,5	2,7	17,5	6,4	7,9	4,4
Účast na nelegálním protestu	0,8	0,2	0,3	1,3	1,5	0,8	1,7	0,8	1,9	0,8

Zdroj: (Lebeda, a další, 2010) dle dat ESS

Zatímco Česká republika a Španělsko jsou ve své kategorii nadprůměrné, Nizozemci participují oproti zbylým západoevropským zemím méně. Nicméně pokud srovnáme tyto tři země hodnotami, které vykazují v tabulce č. 3 zjistíme, že Španělsko má naprosto jinou skladbu participace. Španělé se aktivně angažují podpisem petic, chozením na demonstrace, zatímco česká struktura participace má tendence odpovídat spíše západoevropským schémátům participace než postkomunistickým (Lebeda, a další, 2010 stránky 292-294).

Pokud se zaměříme na průměrnou míru celkové volební participace, tak ta je vypočítávána jak na základě poměru aktivních a neaktivních obyvatel, tak mírou aktivity těch aktivních obyvatel. Již řadu let mezi země s největším počtem apatických občanů jsou řazeny právě země ve středomoří a postkomunistické kromě Česka, které se nadprůměrně vymyká svou mírou participace (Lebeda, a další, 2010 stránky 292-294).

Graf č.2: Srovnání průměrné míry celkové nevolební participace

Zdroj: (Lebeda, a další, 2010) dle dat ESS

Míra participace je ovlivněná jak individuálními sociálními podmínkami, tak i celostátními. Z hlediska individuálních podmínek hraje klíčovou roli zájem občana o politiku, pokud se většina občanů státu nezajímá, co se děje v jejich regionu a státu, celková participace bude nízká (Lebeda, a další, 2010).

2.4.3 Typy politické participace

Ať už se jedná o chození k volbám, bojkotování nějakého produktu, darování finančního příspěvku, kandidatura, přeposlání řetězového e-mailu či kontaktování politika. Seznam je nekonečný a neustále se rozrůstá a vyvíjí na základě doby, ve které se společnost právě nachází. Každý, kdo chce být politicky aktivní, si zvolí právě takovou formu politické

participace, která je mu blízká a která odpovídá jeho představě o dobrém občanství. (Linek, a další, 2017)

V západních demokraciích jsou ve formách politické participace demonstrací, peticí a bojkotem zboží více angažovaní levicově založení občané. Tyto způsoby politické participace se dají označit za pasivní typ participace. Dále existují dva aktivní typy participace, prvním typem je aktivní konvenční, do kterého patří kontaktování politiků, práce v politické straně či jiné organizaci nebo darování peněz politické straně či skupině. Druhý typ se nazývá aktivní manifestační, pod který spadá nošení známky kampaně na viditelném místě a účast na demonstraci či nelegálním protestu (Lebeda, a další, 2010 stránky 297-298).

Kromě pasivního typu participace, který převládá například v Německu a Dánsku, se pojí s levicovostí také aktivní manifestační typ, který převládá naopak ve Francii, Španělsku, ale i opět v Německu. Česká republika a ostatní postkomunistické země mají ovšem tuto korelaci mezi levo-pravicovou sebeidentifikací občanů a typologií participace jinak. Manifestační a pasivní typ se pojí spíše s pravicovostí, nebo se mezi nimi žádná korelace nevyskytuje. Toto Lebeda a Vlachová vysvětlují tak, že poměrně krátké fungování demokracie v České republice, se kterým nemusí být každý spokojený, způsobuje, že se pravicově orientovaní občané obrací k manifestačním a pasivním aktivitám participace. Další vysvětlení může být, že se ještě pořád ve společnosti vyskytuje názor, že označit sebe za levicově orientovaného občana má špatnou konotaci vzhledem ke komunistickému režimu a s tím ten který občan nechce být spojován (2010 str. 299)

2.4.4 Tendence k druhu participace na základě socioekonomického vymezení

Míra politické participace roste s výší dosaženého vzdělání. Lidé s vyšším vzděláním obvykle sledují politické dění pozorněji a snáze se v něm orientují. Výše příjmu domácnosti je také proměnnou, která ovlivňuje participaci. Lidé s vyššími příjmy se o politiku zajímají častěji a nejčastěji tíhnou k pasivnímu typu participace (Lebeda, a další, 2010 str. 300).

Další proměnnou je věk. Mladí lidé preferují manifestační a pasivní typ participace, což není nepředvídatelné vzhledem k tomu, že se jedná převážně o modernější způsoby účasti na veřejném dění. Starší lidé naopak upřednostňují konvenční typ participace (Lebeda, a další, 2010 str. 300).

Poslední proměnnou je pohlaví. Je většinou pravidlem, že muži chtějí ovlivňovat politické dění častěji než ženy. Ženy zpravidla mívají na starosti péči o rodinu a tudíž mají muži více času i energie. Nicméně, ženy dominují po celé Evropě v pasivním typu

participace, zároveň častěji nakupují a mají tak příležitost k bojkotům některých výrobků z ekologických, etických a dalších důvodů (Lebeda, a další, 2010 str. 300).

2.4.5 Předpoklady participace z hlediska státu

Pokud bychom chtěli vyhodnotit participaci nikoliv při pohledu na jednotlivce, ale celkově na stát a historický a geopolitický kontext, dostaneme širší perspektivu. Faktor, který ovlivňuje míru participace občanů v zemi, je délka demokratické zkušenosti. Ať už se jedná o celkovou délku napříč dějinami, či aktuální trvání. Tento faktor nejsilněji ovlivňuje také pasivní a konvenční typ participace, který v zemích s demokratickou historií převládá. Na druhé straně jsou tzv. nové demokracie postkomunistických a středomořských států, kam však nepatří Itálie, protože má nejnižší hodnoty participace. Země s celkově dlouhou délkou demokracie vykazují také nejvyšší hodnoty/míry participace, což by dle Lebedy a Vlachové a kol., znamenalo, že zde můžeme pozorovat tzv. mezigenerační paměť společnosti. Tento jev by mohl vysvětlovat, proč Česká republika na rozdíl od ostatních postkomunistických zemí vykazuje vyšší hodnoty participace (Lebeda, a další, 2010 str. 301).

Dalšími proměnnými jsou ekonomická a společenská vyspělost země. Ekonomická vyspělost se měří pomocí HDP na hlavu v paritě kupní síly, přičemž občané zemí s vyšším HDP vykazují vyšší míru participace. Společenská vyspělost je měřena pomocí střední délky života a human development indexu a opět lze měření shrnout tak, že více politicky aktivními jsou občané vyspělejších zemí (Lebeda, a další, 2010 str. 301)

Posledním faktorem je, zda se dá země považovat spíše za moderní, či tradiční. Toto lze určit například pomocí poměru počtu zaměstnanců v zemědělském sektoru a dle počtu osob žijících v jedné domácnosti. Moderní charakter společnosti se projevuje spíše vyšší participací, větším množstvím zaměstnanců v sektoru služeb a s rozšířením internetu stoupá podpora pasivního typu participace (Lebeda, a další, 2010 str. 302).

2.5 Občanská společnost

2.5.1 Participace a neziskové organizace

Nejčastěji se lze mezi zájmovými organizacemi setkat s organizacemi neziskovými, což je široký pojem zahrnující mnoho různých typů právnických osob. Neziskové organizace fungují nepřímo také jako obraz společnosti, mohou zastupovat zájmy občanů v oblasti mezi státní sférou a ekonomickou sférou, v neziskovém sektoru, jinými slovy třetím sektoru. Neziskové organizace tedy poskytují služby prospěšné společnosti financované státem a vyskytují se ve třetím sektoru, což je pojem definovaný politologem Amitaiem Etzioni

(Rakušanová, 2005). Etzioni již v 70. letech tvrdil, že třetí sektor bude v následujících dekádách velmi důležitý nikoliv tak, že nahradí státní a soukromý sektor, ale že bude fungovat mezi nimi a bude přispívat k udržení rovnováhy. Stanovil také jednotlivé obory, o které by se měl třetí sektor zajímat. Jedná se například o nemocnice a zdravotní pojištění, univerzity a studentské půjčky, poštovní služby, hromadnou dopravu a další (Etzioni, 1973).

V České republice se mezi nestátní neziskové organizace (dále také „NNO“) řadí spolky, nadace, nadační fondy, družstva, ústavy, obecně prospěšné společnosti, evidované církevní právnické osoby, občanská sdružení nebo například školské právnické osoby. NNO jsou charakteristické organizovaností, nezávislostí na státu, nerozdělováním zisku, samosprávností a dobrovolností. Z názvu i vyplývá, že organizace v případě, že během účetního období dosáhne zisku, výkonní pracovníci si jej nerozdělí mezi sebe, nýbrž jej použijí na přiblížení se poslání organizace (Úřad vlády, 2021).

Nicméně, kromě dělení dle právního zřízení Rada vlády pro nestátní neziskové organizace využívá ještě dělení dle sfér působnosti:

1. Poskytování sociálních služeb
2. Ochrana a podpora zdraví, včetně péče o zdravotně postižené
3. Ochrana životního prostředí, udržitelný rozvoj
4. Rozvoj kultury, záchrana kulturního dědictví
5. Příprava pro vstup do EU, spoluúčast na programech EU
6. Rozvoj sportu a tělovýchovy
7. Podpora rovných příležitostí mužů a žen
8. Práva příslušníků národnostních a etnických menšin
9. Péče o ohrožené a problémové skupiny obyvatel
10. Ochrana spotřebitele a ochrana nájemních vztahů

(Rakušanová, 2005 str. 92)

2.5.2 Spolková činnost

V současné době existuje jedna forma sdružení v neziskových organizacích, která je nejvíce přívětivá pro sdružování osob s nepodnikatelskými zájmy, a to jsou tzv. zapsané spolky. Termín zapsaný spolek nahradil dříve běžně používané označení občanské sdružení. Jejich právní vymezení najdeme v zákoně č.89/2012 Sb. v Hlavě II. a oddílu 2. Spolek tedy sdružuje minimálně tři osoby, které pojí stejný zájem se dobrovolně spolčovat. Hlavní

činností spolku je plnění volnočasových aktivit, za jejichž účelem byl spolek založen (Zákon č. 89/2012 Sb.).

Spolek se zakládá ustavující schůzí a přijetím stanov, spolek oficiálně vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku. Stanovy musí obsahovat informace o názvu a sídlu spolku, účelu spolku, právech a povinnostech členů vůči spolku a určení statutárního orgánu (Zákon č. 89/2012 Sb.).

Orgánem spolku je statutární orgán a nejvyšší orgán, popřípadě další komise určené ve stanovách spolku. Stanovy dále definují, zda je statutárním orgánem výbor, či předseda. Předseda či členové výboru jsou pak, neurčí-li stanovy jinak, voleni na pětileté období. Dále nejvyšším orgánem spolku, pokud to neurčí stanovy jinak, je členská schůze, která hodnotí výsledek hospodaření, určuje hlavní směr spolku, případně rozhoduje o ukončení činnosti spolku. Členská schůze se koná minimálně jedenkrát ročně (Zákon č. 89/2012 Sb.).

2.5.3 Pohled českých občanů na politickou participaci

Jedna z nepřímých funkcí, kterou mají spolky, potažmo neziskové organizace, je funkce participativní. Občané se v nich shromažďují s myšlenkou řešit problémy, které je spojují, a zároveň tím vyjadřují své žádosti a cíle a nepřímo tak pomáhají rozhodování ve své obci, popřípadě státu. Sledují, jak se různé neziskové organizace vypořádávají s různými překážkami, opatřeními a byrokratickými procesy po cestě za dosažením svého cíle. Tím jsou pak motivováni a inspirováni účastnit se takového procesu sami (NGOs and Political Participation in Weak Democracies: Subnational Evidence on Protest and Voter Turnout from Bolivia, 2010). Tento vztah mezi občany, neziskovými organizacemi a státem, resp. obcí je symbiotický, všechny strany z něj profitují. Občané si zlepšují své organizační a rétorické schopnosti a formují svůj sociální kapitál, neziskové organizace jsou úspěšné, neboť se podílí na chodu samosprávné jednotky a ona samosprávná jednotka, neboli obec má zjednodušený rozhodovací proces. Občan má také větší šanci být vyslyšen a jeho požadavky splněny skrze aktivitu v neziskové organizaci, než kdyby se snažil apelovat na obec jako jednotlivec s jednou připomínkou (Rakušanová, 2005 str. 83). V dobře ustavených demokraciích NNO mají příležitost velmi dobře posílit politickou participaci. Ve slabších demokraciích, kde jsou volby vnímány odborníky jako nesvobodné či jakkoliv jinak zmanipulované, sice stejné mechanismy mohou mobilizovat lidi něco dělat, nicméně frustrovaní občané většinou volí jiné způsoby vyjádření svého nesouhlasu jako jsou například demonstrace (NGOs and Political Participation in Weak Democracies: Subnational Evidence on Protest and Voter Turnout from Bolivia, 2010).

Ne všichni občané ale se chtějí politicky angažovat. Někteří jsou tiše apolitičtí, apatičtí a aktuální situace jim je lhostejná, jiní mohou být aktivně antipolitičtí. Ti první to mají jednoduše tím, že jim připadá politika nezajímavá a nemají žádnou potřebu se snažit veřejně prosadit svůj názor. Jiní můžou být proti například z čistě principiálního důvodu. Myslí si, že všichni politici jsou zkažení, zkorumpovaní a lžou, a tudíž s nimi nechtějí být nijak spojování (Fermani, 2017). Z výzkumu v České republice v roce 2014 je patrné, že dotazovaní občané jsou převážně negativně vymezení vůči politické kultuře jako takové. Jako primární důvody, proč se lidé zapojují do veřejného života, vybírají zisk majetku a moci, osobní vyniknutí a možnost ovlivnění veřejného mínění. Pouze 17% uvádí, že je nejvíce důležitá touha pomoci řešit problémy ve společnosti (Kunštát, 2014 str. 109). V jiném výzkumu z roku 2013 na otázku, co je podle dotazovaných tím správným důvodem pro vstup do politické strany, nejvíce lidí uvedlo, že chuť změnit situaci k lepšímu a podílet se na plnění programu strany. Z tohoto lze generalizovat, že čeští občané chtějí, aby se jiní angažovali ve veřejném životě z ctnostných důvodů, bohužel ale mají pocit, že se to neděje (Kunštát, 2014 str. 112).

2.5.4 Kauzalita mezi členstvím v NNO a politickou participací

Lidé, kteří jsou členy nějakých organizací, mají přirozeně aktivnější povahu. Čím jsou aktivnější, v tím větší sociální bublině se pohybují, neboť tyto organizace utužují přátelské vazby, cit pro sounáležitost a podporují tvorbu a rozšiřování sociálního kapitálu (Fermani, 2017). Jak se občané mezi sebou více propojují, jsou posílení pozitivními interakcemi se svými sousedy, jsou entuziastičtější a motivovanější chopit se problémů, kterým čelí místní (NGOs and Political Participation in Weak Democracies: Subnational Evidence on Protest and Voter Turnout from Bolivia, 2010).

Bezesporu, aktivita ve všech možných spolcích má obecně pozitivní impakt na společenský i politický život jednotlivce. Když občan bude často s ostatními diskutovat o politice, pravděpodobně si vytříbí své politické názory, zejména když bude v kontaktu s lidmi s jinými názory. Ovšem ne všechny organizace toto umožňují z důvodu chybějícího politického charakteru organizace. Sportovně založené organizace a například ty provozující aktivity pro celou rodinu bývají daleko častěji méně politicky zaměřené a nepodporují tak přirozeně politický diskurz (van Deth, 2010). Jenže právě sportovní organizace jsou ty, které se těší nejvyššímu množství členů. Téměř 30% dotazovaných Čechů v roce 2014 vypovědělo, že bylo nějak angažováno ve sportovní organizaci, 25% je členem nějakého

zájmového sdružení a přímo se podílelo na obecní samosprávě pouze 7% dotazovaných (Kunštát, 2014 str. 127).

Pro budoucí politickou participaci je zásadní zejména angažovanost v období adolescence. Adolescenti si obecně zlepšují interpersonální vztahy a učí se jemným dovednostem. Angažovanost umocňuje tvorbu komplexnější občanské společnosti a vytváří pocit sounáležitosti a solidarity (Fermani, 2017).

Nicméně, Elizabeth Theiss-Morse a John R. Hibbing projeví obavy, zda vůbec existuje pozitivní vztah mezi sociální a politickou aktivitou. Dokonce uvedli myšlenku, že mezi nimi neexistuje přímá kauzalita. Říkají, že členství v takovýchto organizacích nemá na participaci vliv, nebo dokonce někdy může být pro demokracii škodlivé. Prohlašují, že politicky zaměřené organizace bývají velmi často příliš homogenní a jejich členové si jsou podobní (Theiss-Morse, Hibbing, 2005). Skupiny obecně přitahují nové členy, kteří mají podobné zájmy a názory a mezi současné členy dobře zapadnou. Podobnost nováčků vůči stávajícím členům jim dodává sebevědomí, že jejich názory a přesvědčení jsou správná a uspokojuje základní potřebu uznání druhých. Jiná teorie vychází z principu kognitivní rovnováhy, který vychází z předpokladu, že vřelé vztahy vůči někomu a pocity sounáležitosti, jednoty a podobnosti jsou většinou propojené. Pocity náklonnosti tedy častěji povedou k pozitivním vztahům uvnitř skupin než obráceně (Abrams, a další, 1998).

Lidé s protichůdnými názory se nejspíše nebudou chtít účastnit pravidelných schůzek, jen proto aby se pohádali s ostatními členy. A ti, kteří se vymykají způsobům fungování a celkovým normám organizace, se ocitají na okraji a pravděpodobně z ní dříve, či později odejdou. Členům homogenních organizací tedy vlastní členství neumožňuje dostávat příležitost, jak se naučit jednat s lidmi s opačnými názory (Theiss-Morse, Hibbing, 2005).

Občané se proto zřídka přidávají k heterogenním skupinám a když už to udělají, interagují převážně s těmi, kteří jsou jim blízcí. Většinou diskutují o věcech, které jsou relevantní k naplnění, či přiblížení se cíle organizace. Málokdy mluví o politice v nepoliticky zaměřené skupině a mnohdy se toho snaží i cíleně vyvarovat. Spřátelí se tak s lidmi, o jejichž politickém smýšlení nic nevědí, a když to pak zjistí, kvůli již existujícím vřelým vztahům se stanou tolerantnějšími. Heterogenní skupiny tak daleko méně podporují participaci než skupiny homogenní. Existují studie podporující fakt, že sice homogenita organizací podporuje participaci jejich členů a prosazování záležitostí zlepšujících každodenní život, ale především těm, kteří zapadají do homogenní skupiny a na ostatní nebere zřetel (Theiss-Morse, Hibbing, 2005).

2.5.5 Angažovanost českých občanů

Občané nemají zákonnou povinnost uvádět své členství v neziskových organizacích, tudíž jediný dostupný zdroj takovýchto informací je pouze průzkum populace. Dle dat z roku 2003 výzkumného oddělení Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., Centra pro výzkum veřejného (dále také „CVVM“) je téměř 56% dospělých Čechů členem alespoň jedné neziskové organizace. Oproti výzkumům z předchozích let se počet lidí, kteří uvedli, že jsou členy nějaké organizace, téměř zdvojnásobil. Převažuje členství ve sportovních klubech (21,8%), dále členství v zájmových organizacích (18,9%) a v neposlední řadě také v místních sdruženích (13%). Nejnižší zastoupení mají ekologická hnutí (2,2%) a organizace podporující etnickou diverzitu (0,4%) (Rakušanová, 2005 stránky 90-91).

Typický člen NNO je dle socioekonomického hlediska spíše muž od 30 do 59 let z menšího města a malé obce, nebo naopak velkoměsta. Má buď středoškolské, nebo vysokoškolské vzdělání a uvedl, že v době výzkumu v posledních volbách do Parlamentu ČR v roce 2002 volil buď ODS, nebo KSČM. Z hlediska krajů je nejméně osob angažovaných v NNO z Moravskoslezského kraje, severovýchodních a jihovýchodních Čech (Rakušanová, 2005 str. 91).

Co se týče aktivní pomoci některým organizacím během šetření Sociologického ústavu AV v roce 2003 ČR 35,4% respondentů odpovědělo, že v předchozím roce je zaujala činnost některé z organizací a pomohli. Většina z těchto pak poslala dar finanční, ostatní jiný (Rakušanová, 2005 str. 92).

Dle novějšího výzkumu CVVM z roku 2019 ovšem panuje u 58% dotazovaných nedůvěra vůči neziskovým organizacím a pouze 33% uvedlo, že jim důvěřují (Hanzlová, 2019). K tomuto poklesu důvěry došlo v letech 2012-2018 a proto bývá dáván do spojitosti s migrační krizí, ve které se některé NNO angažovaly. Často tedy jsou všechny NNO vkládány do jednoho pytle a lidé je odsuzují, aniž by si uvědomili, že poskytují velké množství základních a nepostradatelných služeb. (Úřad vlády, 2021). Z průzkumu veřejného mínění v roce 2019 vzešlo, že největšímu množství důvěry se těší policie ČR (70%) a armáda (69%). Naopak nejmenšímu množství politické strany a hnutí (26%) a církevní instituce (24%) (Hanzlová, 2019).

Kromě důležitých funkcí a služeb, které NNO přináší společnosti, také hrají významnou roli vzhledem k tomu, že umožňují občanům dosáhnout uspokojení při kulturním, náboženském a společenském vyžití (Úřad vlády, 2021).

2.6 Porovnání komunální politiky s celostátní politikou

„Komunální politika (v malých a středních obcích) spočívá především v hledání optimálních řešení věcných problémů, ideologické aspekty zde hrají minimální roli.“ (Outlý, 2004) Během komunálních voleb lze pozorovat naprosto propastné rozdíly ve volebních chování občanů oproti celostátním volbám například do Parlamentu ČR. Sice volební lístky vypadají na první pohled stejně a volič má právo udělit preferenční hlas až čtyřem svým favorizovaným kandidátům (Balík, 2009).

Nicméně rozdíly lze pozorovat již v názvech kandidátních listin. Často se v nich objevují nejen registrované politické strany. Z § 20 zákona č. 491/2001 Sb. vyplývá, že *„volební stranou podle tohoto zákona mohou být registrované politické strany a politická hnutí, jejichž činnost nebyla pozastavena, a jejich koalice, nezávislí kandidáti, sdružení nezávislých kandidátů nebo sdružení politických stran nebo politických hnutí a nezávislých kandidátů.“* (Zákon č. 491/2001 Sb., 2001). Z tohoto dlouhého výčtu je patrné, jak moc různorodá bývá v obcích politická scéna. Jednotlivá uskupení mají mezi sebou velké rozdíly i co se týče organizační stránky. Politické strany a hnutí mají silnou základnu a stabilitu, různá sdružení, či nezávislí kandidáti bývají často nestabilní a je postrádána jakákoliv organizační struktura, která by sdružení držela pohromadě. *„Zatímco ve „velké politice“ tj. v politice na národní úrovni, se kontinuita váže spíše na organizace než na osobnosti, v lokálním politickém prostoru tomu často bývá naopak. Zejména ve venkovských obcích a v menších městech se setkáváme s četnými změnami hlavních politických subjektů, aniž by se však měnily klíčové osobnosti na lokální politické scéně.“* (Čmejrek, a další, 2010 str. 68) Ve volbách do Parlamentu ČR má volič rozhodování značně usnadněno. Kandidující subjekty dostávají mnoho prostoru v tradičních médiích, jako jsou televize či noviny, jejich volební slogany se objevují na billboardech či polepech autobusů a mají tak daleko větší šanci oslovit co nejširší publikum a sdělit svůj postoj k aktuálním společenským tématům. Ovšem v komunální politice se často stává, že kandidující politické uskupení neadresuje ve svém volebním programu své ideologické vymezení, jak tomu bývá u klasických politických stran. Občan je tedy nucen se uchýlit k jiným způsobům rozhodování, komu dá svůj hlas a případně, komu dá svůj preferenční hlas (Bernard, 2012).

Faktorů, které ovlivňují preferenční hlasování, je mnoho. Nejsilněji ovlivňuje voliče fakt, zda kandidát již v minulosti zastával nějaký politický úřad. Pokud ano, má lepší výchozí pozici než protikandidát, který kandiduje poprvé. Kromě toho jsou tu běžně známé faktory: oblíbenost, členství v zájmové skupině, profese (Balík, 2009).

Z analýzy výzkumu výsledků komunálních voleb v roce 2006, kterou provedl Čmejrek a jeho kolegové, je patrné, že parlamentní strany získaly celorepublikově asi 30% mandátů a téměř 60% mandátů získaly nezávislí kandidáti. Zbylá procenta si rozdělily ostatní strany lokálního charakteru. Nicméně pravá pozice parlamentních stran je ještě trochu jinde, neboť v těchto volbách bylo pouze přibližně 18% kandidátů oficiálními členy politických stran. Zbýlých 82% kandidátů bylo bez politické příslušnosti. Klasické parlamentní strany se zejména na menších městech a v obcích mají problém kandidovat bez nezávislých. Jednak kvůli systému, jakým fungují volby do zastupitelstva, že je efektivnější kandidovat s početnější listinou, ale i kvůli tomu, že někteří nezávislí jsou ve své obci populární, což může působit pro parlamentní stranu jako výhoda, neboť v komunálních volbách lidé kladně hodnotí a odměňují hlasy spíše výrazné osobnosti, než politickou ideologii (Čmejrek, a další, 2010 stránky 69-70).

3 Vlastní práce

3.1 Charakterizace obce Ondřejov u Prahy

Ondřejov je bývalý městys nacházející se ve Středočeském kraji České republiky v okrese Praha-východ zhruba na polovině cesty mezi Říčany a Benešovem, od kterých je vzdálen vzdušnou čarou asi 15 km. K počátku roku 2021 měl Ondřejov 1844 obyvatel (Český statistický úřad, 2021) ve třech částech obce – Ondřejov, kde žije většina, Třemblat a Turkovice. Třemblat se nachází asi 3 km na severozápad a Turkovice asi 2 km na západ od Ondřejova.

3.1.1 Historie Ondřejova

Historie Ondřejova se pojí s pány z Dubé z rodu Benešoviců, kteří pobývali v okolí dnešního Ondřejova již v 12. a 13. století a často pojmenovávali své syny jménem Ondřej. Jimž tedy pravděpodobně Ondřejov vděčí za jméno, ale není přesně jisté, po kterém Ondřeji je obec pojmenovaná (Vomáčka, 1907). Tehdy se této dvorcové osadě ležící na zemské cestě z Prahy na Moravu pravděpodobně říkalo Ondřejov dvůr a jeho nejstarší částí byl kostel sv. Šimona a Judy. Stavení bylo tehdy v Ondřejově asi dvacet až třicet, výlučně dřevěných s malými okny beze skel, neboť až Karel IV. doporučil stavět z kamene. Nejznámějším pánem z Dubé byl nejvyšší zemský sudí království českého, Ondřej starší z Dubé na Zlenicích, jehož otec, Ondřej zvaný nejstarší z Dubé se přátelil s tehdy ještě markrabětem Karlem, pozdějším králem českým a císařem římským. Jak on, tak jeho syn, Ondřej starší z Dubé se pohyboval často v Praze na královském dvoře. Když byl král Václav IV. sesazen z trůnu, Ondřej starší z Dubé byl donucen složit svůj úřad nejvyššího zemského sudího a dožít život v klidu na svém hradě ve Zlenicích nedaleko Ondřejova (Brousil, 1995).

Poté se Ondřejovské panství dostalo do rukou rodu Kostků z Postupic v 15. století, pod jejichž správou Ondřejov roku 1466 byl pustošen díky šarvátkám se sousedními rody, ale i Kostkům vděčil Ondřejov za kostelní zvon ulitý ve stejném roce jako požár. Zvon byl v kostele až do první světové války, kdy byl rekvírován z důvodu nedostatků barevných kovů spolu s píšťaly zdejších varhan (Brousil, 1995).

V 16. století při převodu Ondřejova z rukou jednoho rodu do jiného bylo v soupisu panství uvedeno, že v Ondřejově bylo 33 usedlostí a 15 poustek, ve Třemblatech 6 usedlostí, 1 poustka a „Veliký rybník“ a v Turkovicích 4 usedlostí a 1 poustka. V této době byly v sousedních Střimelicích aktivní panské doly, které přinášely městečku bohatství a to díky nim vzkvétalo. Pak přišla 30. letá válka, která přinesla hlad a bídu do Ondřejova, ze které se

městečko dostalo až s počátkem 18. století. Po 30.leté válce se také přestěhovala místní škola do opuštěné fary. Později byla postavena nová fara a pro školu koupěna malá chaloupka za kostelem. Tato dřevěná chaloupka pak byla zbourána a v roce 1836 postavena trojtřídní škola, která stojí a funguje s různými dostavbami a opravami dodnes (Brousil, 1995).

V 18. století se počet obyvatel zdvojnásobil díky obecní výstavbě 24 nových obydlí. (Vomáčka, 1907) a v roce 1853 bylo tedy v Ondřejově dle farního archivu 782 obyvatel ve 122 domech a obyvatelé byli na rozdíl od 18. století převážně rolníci. Dále bylo v obecní části Hlavačov 28 obyvatel v pěti domech (Brousil, 1995).

Koncem 19. století prošel i kostel renovací a věž byla navýšena o 1 metr, vyměněna střecha a přidány kostelní hodiny za 500 zlatých. V roce 1877 jsou v ondřejovském okolí probíhají zahraniční vojenská cvičení pluků, v důsledku toho je v městečku rušno a obchodníkům se daří (Brousil, 1995).

V roce 1900 obecní zastupitelstvo čítalo 18 volených členů a jednoho virilníka, velkostatkáře.

Před druhou světovou válkou v roce 1936 bylo v Ondřejově několik hostinců, z nichž ale žádný nepřetrval do současnosti. Stejný osud potkal i několik obchodníků, jen řeznictví „U Šebla“ je stále v provozu. Také zde byla četnická stanice, ale ani ta zde již není. Literatura také uvádí soupis ondřejovských spolků včetně přibližného počtu členů:

- Baráčníci : asi 90 členů
- Sokol Ondřejov: asi 90 členů
- Hasiči Ondřejov: počet členů neznámý

Pod Ondřejov v té době také spadalo několik vesnic (Zvánovice, Kostelní a Hradové Střimelice a Kaliště), které jsou v dnešní době samostatné. Po dlouhou dobu pod Ondřejov také spadala nejdříve vesnice, později samota Hlavačov, která je v dnešní době již ale zaniklá. Mezi další zaniklé vsi se řadí Kubětín, Leština, které zanikly v podobné době jako Hlavačov (Vomáčka, 1907).

3.1.2 Místopis

Ondřejov se nachází nedaleko od řeky Sázavy a nejvyšším vrcholem je hora Pecný s nadmořskou výškou 546 m.n.m. Centrem Ondřejova je náměstí s kostelem sv. Šimona a Judy, jehož datum výstavby je nejisté, ale pravděpodobně to bude někdy během 14. století. Dále se na náměstí nachází základní škola a přilehlý park s památnými stromy a s pomníkem padlých v 1. světové válce. Ve středu obce poskytuje základní infrastrukturu, kde občané

mohou využít například služeb pošty, samoobsluhy, drobných obchodů a služeb, sportovně-kulturní centrum, zdravotní středisko i autoservis.

3.1.3 Hvězdárna

V severní části obce se nachází pracoviště Astronomického ústavu ČR, které rozšířilo povědomí o Ondřejově po celém světě. Hvězdárna byla vybudována jako pokračování klementinské hvězdárny na Žalově na Mandině Hůře doktorem věd a astronomem Josefem Janem Fričem na počest nedávno zemřelého bratra Jana. V roce 1928 hvězdárnu věnuje Karlově univerzitě a po druhé světové válce se transformuje na Astronomický ústav ČSAV (dnes známý jako Akademie věd ČR). Na hvězdárně po celou dobu její existence probíhá významný výzkum v oblasti astrofyziky a astronomie. Pro veřejnost pořádají mnoho akcí, jmenovitě například Noc vědců, pozorování nebeských úkazů a den dětí (Astronomický ústav AV ČR, 2022).

3.2 Občanská společnost v Ondřejově

Zlatá éra společenských uskupení byla během první republiky a později až do revoluce, kdy občané neměli tolik příležitostí k vyžití, cestování bylo omezené a jiné volnočasové aktivity nebyly tak rozvinuté. Z té doby také pochází v Ondřejově většina spolků, kde se tehdy soustředil veškerý společenský život obce a občané měli příležitost se zde realizovat. V současné době v Ondřejově funguje 12 spolků (viz tabulka č.4) s různě velikou členskou základnou. Každoroční pravidelné aktivity téměř všech spolků byly přerušeny, nebo ztíženy po dobu pandemie COVID-19, nicméně všichni doufají, že v nejbližší době by mohlo dojít k navázání tam, kde přestali. Dále dotazovaní zmínili problém integrace nově přistěhovaných obyvatel Ondřejova, kteří z velké části nejeví příliš zájem se účastnit na veřejném dění.

Příspěvky spolkům se v Ondřejově nerozdělují rovným dílem, ale dle různých proměnných. Jednou z nich je rozdělení velikost členské základny. Historicky nejvíce vždy dostávala TJ Sokol vzhledem k její masivní členské základně. Také množství příspěvků ovlivňuje plán aktivit pořádaný spolkem během nadcházejícího roku. Řádově spolky dostávají ročně mezi 10 a 20 tisíci, Sokol dostává zhruba 80 tisíc. Dále Tremblatští a Turkovičtí hasiči dostávají trochu více než jiné spolky, protože právě oni jsou ve své místní části jediní aktivní. Všechny spolky, které dostávají nějaký příspěvek od obce, musejí každý rok odevzdávat výkaz, ve kterém je popsáno a vyúčtováno, na co byl příspěvek použit.

Vztahy mezi jednotlivými spolky jsou velmi dobré, zejména to lze uvést na příkladu Sokolů a Hasičů, mezi kterými byly v minulosti neshody a panovala rivalita, nicméně v posledních letech navazují spolupráci při organizaci jednotlivých aktivit a vztahy vzkvétají. Ostatní spolky mezi sebou příliš neinteragují, protože nemají důvod, ale když někdo požádá jiný spolek o pomoc, vyjdou si vstříc.

Tabulka č.4: Seznam spolků aktivních v současné době v Ondřejově, Třemblatech a Turkovicích

Název spolku	Počet členů
Český svaz chovatelů	30
Dětská organizace Slunce	23
Honební společenstvo Ondřejov-Zvánovice	30
Kruh přátel hudby	35
Rybářský kroužek Ondřejov	70
Sbor dobrovolných hasičů Ondřejov	50
Sbor dobrovolných hasičů Třemblat	62
Sbor dobrovolných hasičů Turkovice	Přibližně 50
Sdružená obec Baráčníků	13
Spolek Škamna	63
TJ Sokol Ondřejov	Přibližně 200
Celkem	Přibližně 626

Zdroj: zpracováno autorkou práce na základě rozhovorů s aktéry spolků a starostou obce

3.2.1 Český svaz chovatelů – základní organizace Ondřejov

Založen v květnu 1965 sedmi nadšenci z Ondřejově, nejstarší stále aktivní člen je pan Šála, 93 let, který chová okrasné holuby. Ve spolku jsou tři odbory – holubů, králíků a drůbeže. V minulosti byli nejsilnějším odborem holubáři, ale pak si začali sousedi stěžovat na znečištění střech a dvorů obecně, tudíž v dnešní době převládají mezi chovateli chovatelé králíků.

Každý rok třetí sobotu a neděli v srpnu se pořádá výstava, jedná se o jednu z největších výstav na okrese Praha-východ co do počtu zvířat. Celkem se výstav účastní 55-60 chovatelů (včetně přespolních), kteří vystavují přibližně 200 holubů, 200 králíků, 100 ks drůbeže. Na výstavy jezdí školení odborníci, kteří hodnotí vzhled jednotlivých vystavených zvířat dle předem známých kritérií na škále 0-100 bodů. Chovatel, jehož zvíře má nejvíc bodů, dostane čestnou cenu. Minulý rok byla výstava zrušená kvůli pandemii a ročníky předtím byl vyhlášen dvakrát veterinární zákaz kvůli zvýšenému výskytu nemoci drobného zvířectva. Výstavy se dříve konaly na louce v Ondřejově, ze které bylo pak nutné ustoupit kvůli stavbě nové mateřské školy. Obec poskytla finanční příspěvek na obnovu drobných staveb, které se nedaly na nové místo konání přesunout.

Dále je pořádána propagační výstava při Dni otevřených dveří Astronomického ústavu s cílem podchytit nové členy k zapojení se do chodu svazu a k udržení tradičních hodnot vesnice.

3.2.2 Dětská organizace Slunce

Skupina nadšenců „Slunce“ pořádá letní dětské tábory na stejné místě u Humpolce již od roku 1976. V roce 1990 se oddělili a pořádali tábory převážně pro děti z Ondřejova a jeho okolí. Ve stanech s dřevěnou podsadou se tudíž vystříдалo již dvě generace místních. V nabídce je tábor pro předškolní děti s rodiči „Slunečnice“, týdenní tábor pro děti ve věku 6-8 let „Sluníčko“ a 14denní tábor „Slunce“ pro děti ve věku 9-15 let. V době největší slávy měli na hlavním táboře Slunce až 100 dětí. Dnes je to jen zhruba 70 z důvodu nedostatečného počtu vedoucích.

3.2.3 Honební společenstvo Ondřejov-Zvánovice

Myslivců bylo do revoluce dle Macháčka 20-30 jen v Ondřejově, v dnešní době jsou myslivci tři, z toho dvěma je přes 80 let. Mysliveckou kvalifikaci má více občanů, ale vystoupili ze spolku, nejsou aktivními myslivci. Honebním společenstvu Ondřejov – Zvánovice v současné době převažují občané sousední vesnice, Zvánovic. Název mysliveckého společenstva se v průběhu historie často měnil, jak se měnilo území mysliveckého revíru.

Kromě hlavního úkolu myslivců – udržování počtů a péči o divokou zvěř – existují ještě další věci, za které má honební společenstvo zodpovědnost. Ty nemusí být na první zamyšlení příliš patrné. Jedná se o údržbu chladicí sestavy na uložení zvěřiny, kde je

uchována do doby, než jsou vyhotoveny výsledky vyšetření, úklid odpadků ve škarpách podél silnic, sadba okrasných i užitkových stromů.

3.2.4 Kruh přátel hudby Ondřejov

Kruh přátel hudby byl založen v roce 2000 v budově starého mlýna, v jehož prostorách se konají koncerty z různých žánrů hudby. Činnost KPH podporuje kromě obce také Český hudební fond, který s podmínkou minimálně 6 koncertů za rok finančně přispívá na chod spolku.

V současné době se na organizaci podílí asi 5 občanů a vedených je přibližně 30 častých diváků, kteří si zakoupili abonentní vstupenky. Astronomický ústav Ondřejov spolupracuje s KPH a dává svým současným i dlouholetým zaměstnancům již v důchodu benefit vstupenek na koncerty za zvýhodněnou cenu.

3.2.5 Rybářský kroužek Ondřejov

Spolek rybářů je stále aktivní, v současné době má dle slov předsedy 70 členů. Založen byl v roce 1968 a pravidelně každý rok na přelomu května a června (kromě výjimky v roce 2021) pořádá rybářské závody, kterých se loni zúčastnilo 32 závodníků, i dětské rybářské závody, které se však v roce 2021 kvůli pandemii nekonaly.

Rybářský kroužek má na starosti kromě pořádání závodů také údržbu dvou rybníků v katastru Ondřejova, na kterých spolupracuje s obcí. Stará se o odkalovací nádrže, udržuje lesní porost v okolí rybníka a případně odstraňuje spadlé stromy. Obec jim výměnou za to poskytuje finanční příspěvky, které používají na zarybňování.

Ze záznamů v rybářských povolenkách je patrné, že za rok 2021 členové rybářského kroužku ulovili a přisvojili si 129ks ryb, což je o 60 méně než předchozí rok.

3.2.6 Sbor dobrovolných hasičů

Kromě dvou jednotek SDH funguje v Ondřejově, Třemblatech i Turkovicích spolek Sboru dobrovolných hasičů, který organizuje a podílí se na pořádání společenských akcí ve své místní části jako jsou třeba hasičské plesy a závody, tradiční pálení čarodějnic, den dětí a Slavnosti staročeských májů ve spolupráci se Sokolem. Turkovičtí hasiči ve spolupráci s ZŠ bratří Fričů Ondřejov a MŠ Ondřejov pořádají Dny s hasiči, kde se děti dozvědí, co to obnáší být hasičem, prozkoumají požární vůz a na odpoledne je naplánovaný požární sport.

Turkovičtí hasiči také široce spolupracují s obcí. Ať už se jedná o vykáčení části lesa na stavbu nové čističky odpadních vod, přes udržování zeleně v obci až po Dny s hasiči a prezentaci hasičů na dětských táborech pořádaných Sportovně-kulturním centrem

v Ondřejově. Ti jim na oplátku poskytují prostory tělocvičny, kde probíhá hasičský kroužek během zimního období. Přes léto 2022 se bude stavět kompletně nová požární stanice v Turkovicích.

V Ondřejově mají hasiči problém se ziskem nových členů, sbor má problém přibrat nové členy konkrétně z řad mládeže. Mají pouze dvě osoby v kategorii 18-26 let a celkově mají zhruba 50 členů. V Turkovicích jsou si vědomi tohoto problému a snažili se jemu předejít tím, že v roce 2021 založili zájmový hasičský kroužek pro děti, aby podpořili budoucí kontinuitu spolku. Momentálně mají 24 dětí a dorostu.

Vztahy mezi členy jednotek SDH Ondřejov a Turkovice jsou vlažné na základě mnoha nedorozumění, ke kterým došlo, ale nikdo je nevysvětlil. Profesionálně spolu komunikují velice dobře a efektivně, při výjezdech k zásahům nenastávají žádné problémy, pomůžou si, když je potřeba, ale osobní vazby chybí.

3.2.7 Sdružená obec baráčnická

Baráčníci vychází z tradic a struktur císaře Františka Josefa I. a obecně dodržování staročeských zvyků. V čele nestojí předseda spolku, ale rychtář. Mezi jejich primární aktivity v Ondřejově patřilo sněmování, pořádání plesů, organizování zájezdů do divadla pro starší občany, zvaní divadelních souborů do Ondřejova a pořádání oslav dne matek, se kterými bylo spojené blahopřání a drobný dárek obyvatelkám Ondřejova s věkem nad 80 let.

Mladí lidé do Baráčníků vstupují v omezeném množství (dva noví členové za posledních pět let). V současné době tak Baráčníci přemýšlejí o ukončení činnosti.

3.2.8 Škamna

Další novější spolek je Spolek Škamna a vznikl v roce 2008 jako iniciativa rodičů a přátel základní školy. Podporují rozvoj, organizují a přispívají na mimoškolní aktivity pro děti zdejší ZŠ. Snaží se působit jako prostředník komunikace mezi rodiči, učiteli a ředitelem, školskou radou a obecním úřadem.

3.2.9 TJ Sokol Ondřejov

TJ Sokol Ondřejov byl založen v roce 1907 tehdy pouze jako klub soustředící se na základní tělesnou výchovu. V současné době čítá kromě oddílu základní tělesné výchovy ještě oddíl fotbalový, tenisový, volejbalový a box. Jen fotbalový oddíl TJ Sokol Ondřejov má zhruba 100 členů, což je polovina celkového počtu. Volejbalový oddíl není momentálně příliš aktivní.

Zámyslický byl předseda fotbalového oddílu TJ Sokol Ondřejov, než se stal starostou obce. Lanzendörfer byl brankář a potom běžný člen výboru, funkcionář. Muž na kandidátce jak Sokola, tak SPOTT, David Kvapil, je pokladník fotbalového oddílu.

Sportovní fotbalový klub byl založen v roce 1933, nicméně historie sahá až do roku 1925, kdy se ondřejovská mládež začala scházet a formovat zájmový spolek. Platili 1Kčs měsíčně na nákup potřebného vybavení, ale hřiště neměli, tak hráli na rozlehlých prostranstvích po obci. Dres si musel koupit každý sám, kdo na něj neměl, nemohl hrát. V roce 1933 měl spolek již 30 členů, což byla jedna z podmínek pro založení oficiálního . Pak nastalo období temna během druhé světové války, utkání a soutěže se rušily. Po válce ovšem nastává první zlatá éra ondřejovského fotbalu, kdy bylo dosaženo mnoha úspěchů v kvalitních soutěžích. V roce 1949 byl fotbalový klub sloučen se Sokolem, pod nímž funguje do dnešní doby. V 70. letech ondřejovský fotbal vstoupil do druhé zlaté éry a jejich mužstvům se dařilo natolik, že šest let hráli za I.B třídu.

Dnes má fotbalový oddíl jedno družstvo nejmenších chlapců s 20 hráči, tři mládežnická družstva s celkem 43 hráči, 1 oddíl dospělých s 20 hráči.

Sokol spolupracuje se sbory dobrovolných hasičů na organizaci několika společenských událostí. Jmenovitě Slavnosti staročeských májů nebo pořádání dětského dne.

3.3 Místní samospráva v Ondřejově

3.3.1 Organizační struktura

Obec Ondřejov má se svými 1844 obyvateli 15 zastupitelů, z nichž bylo zvoleno 5, kteří jsou zároveň v radě obce. Tu tvoří starosta obce (v době odevzdání práce Mgr. Vladimír Zámyslický), místostarosta (David Kvapil) a tři členové rady. V Ondřejově jsou ještě kromě finančního a kontrolního výboru zřízeny tři osadní výbory dle částí obce. Tzn. je tu Osadní výbor Ondřejov, Osadní výbor Třemblat a Osadní výbor Turkovice (Obec Ondřejov, 2022). Funkci starosty obce v Ondřejově od revoluce zastávali následující:

Tabulka č.5: Chronologický seznam starostů Ondřejova

Doba výkonu funkce	Jméno starosty
1990-1998	JUDr. Jaroslava Malá
1998-2002	JUDr. Josef Lanzendörfer
2002-2006	JUDr. Jaroslava Malá
2006-2016	RNDr. Martin Macháček, CSc.
2016-současnost	Mgr. Vladimír Zámyslický

Zdroj: (zpracováno autorkou práce na základě dat z Českého statistického úřadu)

3.3.2 Osadní výbory

Obec Ondřejov zřídila na základě oprávnění dle zákona tři osadní výbory, každý pro jednu místní část. Tento výbor pak může předkládat zastupitelstvu návrhy na rozvoj obce a okolí. Je v přímém kontaktu s občany, pokud mají nějaké připomínky, dohlíží na celkovou situaci v obci a vznešené návrhy posléze předkládá k projednání na zastupitelstvu Obce.

Osadní výbor v Ondřejově je velice aktivní, když má někdo z občanů nějaký problém a nechce se mu jít za starostou, pravděpodobně se obrátí na osadní výbor. V současné době Ondřejovský Osadní výbor řeší již delší dobu revitalizaci náměstí v Ondřejově, oslovili několik architektonických studií, která jim zaslala zpět své návrhy, o kterých pak hlasují, případně jim je vrátí s připomínkami. Osadní výbor také dále řeší návrhy a dotazy občanů, které dle zápisů ze zasedání jsou například ohledně instalace kamery na měření rychlosti projíždějících vozidel, zřízení kontejnerů na BIO odpad, odvodnění ulice či rekonstrukce pouličního osvětlení. Ondřejovský Osadní výbor má 8 členů a schází se nárazově vždy po pár měsících. Třemblatský a Turkovický osadní výbor má každý po třech členech.

3.3.3 Jednotky sboru dobrovolných hasičů

Dle zákona má obec povinnost zřídit jednotku sboru dobrovolných hasičů ve stupni III., ale Ondřejov je poměrně unikátní, protože takové jednotky má hned dvě. Stupeň III. Znamená, že hasiči mají povinnosti vyjet do 10 minut a mají působnost i mimo svůj katastr. Jednu přímo v Ondřejově a druhou v místní části Turkovice. V 90. letech ondřejovská jednotka nebyla příliš aktivní, a tak se turkovičtí hasiči, kteří byli tehdy více činní, chopili příležitosti a prosadili si povýšení ze stupně V. na stupeň III.

V Ondřejovské jednotce je momentálně 20 členů z toho 7 strojníků, kteří mohou řídit požární vůz, 7 velitelů družstva, kteří mají školení na velení družstva při výjezdu. Aprobace strojníka a velitele družstva se mohou překrývat.

Hasičský sbor byl v Ondřejově založen 12. září 1881 a občanů, kteří se finančně podíleli na provozu spolku, bylo 86. První hasičský sbor vycvičil Hugo Demartini, karlínský hasičský velitel, a za tento přínos byl jmenován prvním čestným členem. Mezi lety 1882 a 1907 se počet členů pohyboval okolo 22 (Vomáčka, 1907). Sbor dobrovolných hasičů se stará o bezpečí v Ondřejově dodnes. Třemblatští hasiči z důvodu dlouhodobé absence požárního vozu byli především organizátory místních společenských akcí. Nyní již požární vůz mají, tak fungují běžně jako hasičská jednotka na V. stupni.

V Turkovické jednotce je 12 dobrovolných hasičů a byl založen roku 1900 a fungoval až do 70.let. Po letech stagnace se místní občané v roce 1997 domluvili obnovit činnost jednotky. V roce 1998 obnovili i výjezdovou jednotku a účastnili se úspěšně při požáru hotelu v sousedním Poddubí. Od roku 2001 spolek dobrovolných hasičů pořádá aktivity pro veřejnost.

3.3.4 Politická scéna Ondřejova

Macháček tvrdí, že do roku 2006 se nedá mluvit o politickém soupeření o mandáty v zastupitelstvu, spíš bylo nutné občany přemlouvat, aby kandidovali. Kandidát na starostu byl prý vždy jen jeden.

Další občan, který je v zastupitelstvu nepřetržitě od revoluce, uvádí, že v 90. letech byla jednání na zastupitelstvu klidnější, nedocházelo k politikaření, které lze pozorovat v celostátní politice. Každý se snažil aktivně pro obec něco dělat. Přirovnává to spíše k rodinnému a přátelskému prostředí. Dále se shoduje s Macháčkem, že po volbách r. 2006 do zastupitelstva nastalo období častých neshod, boje o moc, rozdělení na opozici a koalici a podobně. Toto období trvalo do té doby, než byl starostou zvolen Zámyslický, což dle slov zastupitelů pomohlo hodně, všichni se shodují, že současný starosta zaujmul dobrou pozici, je nekonfliktní, flexibilní a při rozhodování hledá kompromis. Starosta rozdělil zastupitelům práci, každému přidělil nějakou sféru (školství, budování kanalizací a vodovodů, atd), za kterou má zodpovědnost a které se věnuje. Progres a výsledky přednáší zbylým členům zastupitelstva na schůzích.

Místní referendum vyhlášené nikdy nebylo, což Macháček odůvodnil tím, že se Ondřejov nikdy nepotýkal s řešením věcí, které by společnost takto sporně rozdělovaly a bylo by potřeba to rozseknout referendem. Pokud se něco sporného vyskytlo, bylo jednodušší to řešit veřejnou debatou s občany, případně to rozhodli sami na zastupitelstvu.

Běžný občan Ondřejova volí do zastupitelstva na základě osobních vztahů a zkušeností s kandidáty, volební strana a program hrají zanedbatelnou roli. Což lze říci i z druhé strany,

neboť ve volbách do zastupitelstva obce je jen malá fluktuace nových tváří, které by byly úspěšně zvolené do zastupitelstva obce, ale strany se mění, rozpadají a vznikají poměrně často. Tváře ondřejovské politiky sází na úspěšnost ve volbách díky jménu svému, nebo jménu svých spolustraníků, nikoliv straně, za kterou kandidují. Což ostatně potvrdil i Macháček a jiný dlouholetý zastupitel, který je v obci známý a oblíbený. Ten dokonce přiznal, že za ním před několika volbami chodila jednotlivá sdružení, jestli by nechtěl být právě na jejich listině, aby si zvýšila šanci na úspěch.

Informace o činnosti obce bývají k nalezení buď na webových stránkách obce, nebo na místní vývěsce, která je na budově obecního úřadu. Informace o obci a občanech, co se právě děje, lze také nalézt v čtvrtletníku Ozvěny, který vydává obec Ondřejov. Tam se mimo jiné prezentují v posledním čísle před komunálními volbami i politická uskupení, která budou kandidovat. Lze tam najít informace o kandidátech i o jejich plánovaném programu, který hodlají prosazovat.

3.3.5 Komunální volby 2010

Během voleb v roce 2010 sdružení nezávislých kandidátů „Ondřejov-Třemblat-Turkovice“ (dále také OTT) obhajujícího starosty RNDr. Martina Macháčka, CSc. získalo 7 mandátů v zastupitelstvu z 15 celkových a potřebovali tedy pro opětovné získání komunální koalice podporu pouze jednoho dodatečného zastupitele. Dále ve volbách úspěšně kandidovalo sdružení nezávislých kandidátů „Sdružení přátel Ondřejova“ (dále také SPO) a „Hasiči“, kteří získali po 3 mandátech, a „TJ Sokol Ondřejov“ (dále také Sokol) s 2 mandáty pod vedením bývalého starosty a zároveň dlouholetého předsedy ondřejovského Sokola, Lanzendörfera. Potřebný chybějící hlas nakonec získalo OTT od jednoho zastupitele z Hasičů a Macháček obhájil svůj mandát.

OTT se vykytuje v místní politické scéně již od roku 2002, Sokol a Hasiči od roku 2006. 9 z 15 kandidátů za Sdružení přátel Ondřejovska kandidovalo v předešlých volbách pod listinou s názvem „Pro Váš lepší život“, která se nyní již neobjevuje, lze tedy usoudit, že došlo k přejmenování sdružení.

Do zastupitelstva se nedostala jediná kandidátka České pirátské strany.

Kandidovalo oproti předchozím rokům rekordních 53 občanů a volební účast lehce stoupla na 66,53%.

Z následující tabulky č.6 lze vyčíst, jak si vedla která kandidátní listina v daných volbách do zastupitelstva. Tabulka hodnotí celkovou úspěšnost strany dle zisku mandátů vůči celkovému počtu kandidátů, ale také uvádí data do kontextu předchozích voleb.

Porovnává, kolik kandidátů kandidovalo za stejné sdružení jako v bezprostředně předcházejících volbách („Opětovná kandidatura“), kolik kandidátů kandidovalo v minulých volbách za jiné sdružení („Nováček sdružení“) a kolik kandidovalo poprvé („Prvokandidující“). Počty kandidátů uvádí také v procentech vzhledem k celkovému počtu navržených kandidátů za to konkrétní uskupení a v uvádí, kolik v každé kategorii bylo získáno mandátů. Stejná metodika byla použita i v následujících tabulkách zabývajících se stejnou problematikou (tabulka č.7 a 8).

Tabulka č.6: Záznam navržených kandidátů do voleb do zastupitelstva Ondřejova v roce 2010				
Název kandidátní listiny	Získaných mandátů/Celkový počet kandidátů	Opětovná kandidatura; [v %] Zisk mandátů	Nováček sdružení – předchozí strana; [v %] Zisk mandátů	Prvokandidující [v %]; Zisk mandátů
Česká pirátská strana	0/1	0	0	1 [100%] Mandáty 0/1
Hasiči	3/15	6 [40%] Mandáty 1/5	1 - OTT [6,7%] Mandáty 1/1	8 [53,3%] Mandáty 1/7
OTT	7/15	7 [46,7%] Mandáty 3/7	0	8 [53,3%] Mandáty 4/7
Sokol	2/7	1 [14,3%] Mandáty 1/1	1 - OTT [14,3%] Mandáty 0/1	5 [71,4%] Mandáty 1/5
SPO	3/15	9 [60%] Mandáty 1/9	2 - Sokol [13,3%] Mandáty 2/2	4 [26,7%] Mandáty 0/4

Zdroj: (zpracováno autorkou práce na základě dat z Českého statistického úřadu)

3.3.6 Komunální volby 2014

Ve volbách v roce 2014 OTT získalo již nadpoloviční většinu 8 mandátů a nepotřebovali žádnou podporu konkurenčních sdružení. Dále ve volbách kandidoval opět Sokol se ziskem 6 mandátů a také SPO s jedním mandátem. Tentokrát nebylo uskupení, které ve volbách neuspělo, celkem kandidovalo 45 osob a volební účast opět klesla o více než 7 procentních bodů na 59,06%

Leader nejúspěšnější strany Macháček údajně nabízel Vladimírovi Zámyslickému, leaderovi protikandidátky za Sokol, funkci místostarosty s tím, že se v následujícím volebním období stane starostou. Jenže Zámyslického spolustraníci ze Sokola na něho tlačili, aby funkci nevezal. Nakonec se tedy místostarostou stal Mgr. Kiefer.

Následně nastal konflikt mezi zastupiteli, který vygradoval až náhlým sesazením starosty Macháčka. Jeho funkci přejal leader opoziční kandidátky TJ Sokol Ondřejov Zámyslický.

Tabulka č.7: Záznam navržených kandidátů do voleb do zastupitelstva Ondřejova v roce 2014, vysvětlení zavedených pojmů u tabulky č.6

Název kandidátní listiny	Získaných mandátů/Celkový počet kandidátů	Opětovná kandidatura; [v %] Zisk mandátů	Nováček sdružení – předchozí sdružení; [v %] Zisk mandátů	Prvokandidující [v %]; Zisk mandátů
OTT	8/15	7 [46,7%] Mandáty 4/7	3 – Hasiči [20%] Mandáty 2/3	5 [33,3%] Mandáty 2/5
Sokol	6/15	3 [20%] Mandáty	2 - SPO [13,3%] Mandáty 0/2	10 [66,7%] Mandáty 4/9
SPO	1/15	9 [60%] Mandáty 1/9	0	6 [40%] Mandáty 0/Ž

Zdroj: (zpracováno autorkou práce na základě dat z Českého statistického úřadu)

3.3.7 Komunální volby 2018

V posledních volbách opět padl rekord v počtu kandidujících občanů a to 60 za čtyři uskupení. Macháčkovo OTT získalo pouze 2 mandáty, Zámyslického nová strana „Správná volba pro O,T,T“ (dále také SPOTT) má 11 mandátů. KDU-ČSL jeden mandát a upravný název pro již známé uskupení - Sdružení přátel Ondřejovska také jeden mandát. Volební účast klesá na 55,95%.

Uskupení SPOTT je v podstatě přetransformovaný TJ Sokol Ondřejov, neboť mnoho osob na kandidátce zůstává stejných, ale leaderem již není JUDr. Lanzendörfer, ten je na kandidátní listině až sedmý. Stranu vede nynější starosta, který toto odůvodnil tím, že na kandidátní listinu v roce 2018 přibyli občané, kteří nemají žádné vazby na Sokol, takže bylo příhodné sdružení přejmenovat. Z tabulky č. 8 lze vyčíst, že 4 z 6 nových kandidátů se v předchozích volbách vyskytovalo na kandidátní listině OTT, odkud ale odešli po sesazení bývalého starosty Macháčka. Ten byl nucen na svou kandidátní listinu sehnat 10 nových kandidátů z 15 celkem navržených.

Tabulka č.8: Záznam navržených kandidátů do voleb do zastupitelstva Ondřejova v roce 2018, vysvětlení zavedených pojmů u tabulky č.6

Název kandidátní listiny	Získaných mandátů/Celkový počet kandidátů	Opětovná kandidatura; [v %] Zisk mandátů	Nováček sdružení – předchozí strana; [v %] Zisk mandátů	Prvokandidující [v %]; Zisk mandátů
KDU-ČSL	1/15	Nekandidovalo 2014	0	15 [100%] Mandát 1/15
OTT	2/15	4 [26,7%] Mandát 2/4	1 - SPO [6,67%] Mandát 0/10	10 [66,6%] Mandát 0/10
SPOTT	11/15	9* [60%] Mandát 6/9	4 - všichni OTT [26,7%] Mandát 4/4	2 [13,3%] Mandát 1/2
SPO	1/15	10 [66,7%] Mandát 1/10	0	5 [33,3%] Mandát 0/10

* všichni kandidovali v předešlých volbách pod listinou s „TJ Sokol Ondřejov“, která se nyní již neobjevuje, dle slov leadera kandidátky došlo k přejmenování sdružení

Zdroj: (zpracováno autorkou práce na základě dat z Českého statistického úřadu)

3.4 Participace spolků a jejich členů

Z politických uskupení, které se v Ondřejově od revoluce objevily a jeví známky přímé návaznosti na nějaký zájmový spolek, lze jmenovat TJ Sokol Ondřejov a hasiče („Hasiči Ondřejov“ a „Hasiči“). Ostatní uskupení se (alespoň v názvu) snaží o prosperitu Ondřejova a okolí, či mluví o jednotě a sousedských vztazích (Ondřejov – Třemblat – Turkovice, Správná volba pro O,T,T, Pro Váš lepší život a Sdružení přátel Ondřejova). Klasické politické strany, jaké známe z celostátní politiky, jsou zastoupeny jen zřídka. KDU-ČSL má v současné době jeden mandát a předtím byla v zastupitelstvu do roku 2006 pravidelně. Občanská demokratická strana měla jen jeden mandát z pěti kandidujících a vzešel z voleb

v roce 1998. Dále zejména těsně po revoluci bylo populární Sdružení nezávislých kandidátů, případně samostatní dva kandidáti, ale těm se nepodařilo přesvědčit dostatečný počet občanů.

Macháček tvrdí, že na jednání zastupitelstva chodí občané, kteří chtějí něco prosadit. Většinou kvůli změnám územnímu plánu. Pokud mají občané nějaké snadnější návrhy a připomínky, telefonují přímo starostovi, což se prý stává poměrně často.

3.4.1 Hasiči

Před volbami v roce 2010 se rozšířila uměle vyvolaná panika a vlna dezinformací, že obec není schopná utáhnout dvě jednotky dobrovolných hasičů a jedna tak bude potřeba zrušit. Tehdejší kandidát na starostu Znamenáček se nacházel v příbuzenském vztahu s velitelem turkovických hasičů, Josefem Brabcem, což způsobilo obavy mezi ondřejovskými hasiči, že oni budou ti nadbyteční a tudíž zrušení. Toto figurovalo jako impulz pro ondřejovské hasiče také kandidovat do zastupitelstva, hájit své zájmy a zasloužit se o pokračování fungování jednotky. Velitel turkovických hasičů a zároveň obhajující zastupitel obce Josef Brabec stál za Znamenáčkem. Tvrdí, že to ovšem nebylo kvůli rodinným vazbám, ale podporoval Znamenáčka, protože se mu zdál tehdy objektivně jako lepší volba. Dle jeho slov je čestný, pragmatický a dobrý manažer - vybudoval dvě úspěšné firmy z ničeho.

Z voleb vzešli tři mandáty pro ondřejovské hasiče a ti hlasovali pro kandidáta na starostu Macháčka, který neměl takové osobní vztahy s turkovickými hasiči. Znamenáček tvrdí, že jim za to Macháček slíbil také nové vybavení do hasičské stanice.

Brabec kandidoval do obecního zastupitelstva během každých voleb již od revoluce (neúspěšně pouze 1994, 2006), ale nikdy přímo za hasiče. Uvedl, že přímo za hasiče kandidovat nechtěl, neboť je toho názoru, že hasiči by měli být apolitická organizace a pokud by za ně kandidoval, občané by mohli být toho názoru, že hodlá protěžovat pouze zájmy hasičů. Kandidoval nejprve za OTT, později v roce 2006 založil kandidátní listinu „Pro váš lepší život“, která sestávala převážně z občanů Turkovic. V následujících volbách ji přejmenoval na Spolek přátel Ondřejova (později Ondřejovska). Převážně turkovičtí občané na listině přetrvávají.

Brabec prvně kandidoval s ambicemi pomoci Turkovicím, na které se dle jeho názoru na zastupitelstvu zapomínalo. Nyní ovšem kandiduje jednak proto, aby Turkovice měli svého zastupitele, ale také poté, co se podílel na správě obce, viděl, že je daleko důležitější snažit se být objektivní a snažit se pomoci všem místním částem stejně. Je toho názoru, že

je důležité, aby v zastupitelstvu obce byli zástupci z řad hasičů. Jednotka SDH je ve své podstatě velmi provázaná s obcí a mnoho činností obce je spojeno s asistencí právě hasičů, takže je dle jeho názoru vhodné, aby byli hasiči přítomni u rozhodování i z druhé strany.

3.4.2 TJ Sokol Ondřejov

Kandidátka Sokola se prvně objevila v roce 2006 pod vedením bývalého starosty Lanzendörfera a zajistila mu mandát. Ten v předchozích volbách v roce 2002 se snažil kandidovat samostatně jako nezávislý kandidát, ale do zastupitelstva se nedostal. Lanzendörfer bohužel nedávno zemřel, tudíž jsem se musela spolehnout na výpovědi jeho kolegů. Dle jejich slov byl Lanzendörfer vášnivý člen Sokola a byl s ním celoživotně spjat, ale kandidoval čistě z osobních zájmů. Využil k tomu fakt, že Sokol je v Ondřejově známý spolek, takže v momentě, kdy se rozhodl vstoupit do politiky, učinil tak pod hlavičkou Sokola, který všichni znají.

V době, kdy byl Sokol v zastupitelstvu, se zastupitelé za Sokol vzdali odměn za výkon funkce a překloupili je do příspěvků Sokola. Nikdo z dotazovaných nevnímá nějaký nadměrný lobbing pro sokolské záležitosti, nanejvýš se obecně snaží prosazovat sportovní aktivity v obci.

Kandidátka Sokola naposledy objevila ve volbách v roce 2014 a v následujících volbách se 9 z 15 kandidátů objevilo na nové kandidátní listině „Správná volba pro O,T,T“. Starosta, který kandidátku vede, zmínil, že došlo k přejmenování.

4 Zhodnocení a závěr

Cílem bakalářské práce bylo zhodnotit politický život na případové studii a analyzovat fungování občanské společnosti na místní úrovni nejprve pomocí uvedení teoretického rámce za základě literární rešerše. V druhé části bakalářské práce byla pro výzkum vybrána obec Ondřejov v okrese Praha-východ a za užití analýzy dokumentů a polostrukturovaných rozhovorů s jednotlivými aktéry politické i občanské scény autorka práce zkoumala jednotlivé výzkumné otázky.

Místní zájmová sdružení ambice zapojovat se do veřejného dění mají, nicméně z rozhovorů a vlastního výzkumu vzešlo, že každý se snažil být objektivní při rozhodování na zastupitelstvu a nesnažil se protěžovat svůj spolek, jehož je členem. Například Brabec uvedl, že za své turkovické hasiče nadměrně nelobboval, povznesl se nad svou funkci velitele jednotky a starosty spolku a snažil se prosazovat to, co by bylo v té dané situaci to nejlepší pro všechny.

Převážná většina dotazovaných vypověděla, že do zastupitelstva obce kandidovala s osobními ambicemi pomoci obci. Výjimkou je ondřejovská jednotka dobrovolných hasičů; ti prvně kandidovali s cílem udržet svou jednotku funkční v momentě, kdy se po obci roznesly před volbami klamavé informace o jejich možném zrušení. Poté, co se ukázalo, že obec nemá v plánu snižovat počet jednotek, hasiči kandidovali v následujících volbách v menší míře a z jiného důvodu – pomoci obci. Nelze tedy říci, zda jsou politicky aktivní spolky úspěšnější v prosazování svých programů, neboť v momentě, kdy se členové stanou zastupiteli, mají všichni stejný zájem konat dobro pro obec a její občany – pokud jim tedy nejde o zapříčinění se zachování spolku.

Dále bylo zjištěno, že pokud nenastal nějaký konkrétní společný problém, jako tomu bylo v případě ondřejovských hasičů, samotné spolky nepodněcovaly své členy ke kandidatuře; ta pramenila z nějakého osobního zájmu o veřejné dění. Zámyslický, což je bývalý předseda fotbalového oddílu Sokola a současný starosta, uvedl, že on sám kandidoval právě ve chvíli, kdy měl kritický názor na vedení obce a považoval za správné nehodnotit dění „jen tak v hospodě“. Rozhodl se podílet na správě obce přímo a snažit se změnit situaci k lepšímu. Sokolové se za politicky aktivní spolek se nepovažují, pouze svou platformu využívali s cílem zaujmout občany, neboť Sokol všichni znají.

Tabulka č.3 je cenným zdrojem informací, může nám pomoci nahlédnout a pokusit se zhodnotit míru participace v Ondřejově. Nicméně, je důležité mít na paměti, že autorka práce nemá jmenný seznam členů jednotlivých spolků, tudíž je možné, že je někdo členem vícero

skupin, případně není z Ondřejova, Třemblat, ani Turkovic (například většina Honebního společenstva Ondřejov-Zvánovice). Ovšem pro účely této práce budeme generalizovat jednotlivé faktory a dedukcí se dopracujeme k závěru.

Pokud bychom předpokládali, že každý občan je členem pouze jednoho spolku a zároveň má trvalé bydliště v Ondřejově (resp. Třemblatech, nebo Turkovicích), dospěli bychom k výsledku, že z celkových 1844 obyvatel Ondřejova je 626 členem nějakého spolku, tudíž zhruba každý 3. občan je členem nějakého zájmového spolku. Většina je členem sportovního oddílu TJ Sokol Ondřejov (200 členů) nebo Sboru dobrovolných hasičů (162 členů). Ale tento poměr nám sám o sobě příliš neříká, kromě generalizovaných faktorů, je potřeba dát jej do celostátního kontextu, což je složitý úkol. Pro objektivní zhodnocení míry participace by bylo třeba mít analogická data z dalších obcí České republiky, které jsou Ondřejovu svou charakteristikou podobné, a následně provést finální zhodnocení míry participace.

Starosta obce uvádí, že občané Ondřejova by se veřejného života mohli účastnit více, a shoduje se s dalšími zastupiteli ve výroku, že cítí propast mezi starousedlíky a nově přistěhovanými; ti mají různé priority, jiný životní styl a neúčastní se tolik dění v obci. Přesto všichni dotazovaní vyzdvihují roli občanské společnosti, oceňují aktivity spolků a snahu o udržování tradic, která bylo sice během pandemie pozastavena, ale zdá se, že v roce 2022 se většina aktivit vrátí do předpandemického stavu. Kromě základního fungování obce je činnost těchto zájmových spolků na první pohled nejvíce zřetelná. Na obecních nástěnkách, autobusových zastávkách či na vchodě do samoobsluhy jsou rozvěšené plakáty s nadcházejícími událostmi s pobídkou k občanské angažovanosti a příslibem hezky stráveného času. Bez těchto spolků by společenský život na obci zanikl, plní funkce ohromné vnitřní síly obce, která způsobuje, že zde místní mohou vést spokojený a naplněný život.

Politická a nepolitická participace na malé obci splývá a zanalyzovat ji není snadný úkol, existuje mnoho proměnných a je třeba znát širší kontext, než se jen povrchově ptát občanů, jestli chodí k volbám či zda jsou aktivní v místním spolku.

5 Seznam použité literatury

- Abrams, Dominic a Hogg, Michael A. 1998.** *Social Identifications : A Social Psychology of Intergroup Relations and Group Processes*. New York : Routledge, 1998. str. 269. ISBN 0-203-13545-8.
- Astronomický ústav AV ČR, v.v.i. 2022.** *Astronomický ústav AV ČR, v.v.i.* [Online] 2022. [Citace: 2022. 02 12.] Dostupné z: <https://www.asu.cas.cz/>.
- Balík, Stanislav. 2009.** *Komunální politika: Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha : Grada, 2009. str. 256. ISBN: 978-80-247-2908-4.
- Basl, Josef, Straková, Jana a Veselý, Arnošt. 2010.** Mladí lidé: naděje občanské společnosti a demokracie? [autor knihy] Hana Maříková, a další. *Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe...* Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, stránky 333-250. ISBN 978-80-7419-025-4.
- Bernard, Josef. 2007.** Participace a partnerství na lokální úrovni v českém sociálním výzkumu. [autor knihy] Pavel Nejdla a Daniel Čermák. *Participace a partnerství v místní veřejné správě*. Praha : Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2007, stránky 27-46. ISBN 978-80-7330-130-9
- Bernard, Josef. 2012.** *Individuální charakteristiky kandidátů ve volbách do zastupitelstev obcí a jejich vliv na volební výsledky*. 2012, Sociologický časopis, 48(4), stránky 613–640. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/0e40bc717f53cebdb64cc36b61382a3234873f3a_613-640.pdf
- Bertelsmann, Stiftung. 2020.** Codebook for Country Assessments. *Bertelsmann Transformation Index 2020*. [Online] 2020. [Citace: 21. 01 2021.] Dostupné z: https://bti-project.org/fileadmin/api/content/en/downloads/codebooks/BTI_2020_Codebook.pdf.
- Boulding, Carew E. 2010.** *NGOs and Political Participation in Weak Democracies: Subnational Evidence on Protest and Voter Turnout from Bolivia*. 2010, The Journal of Politics, 72(2), stránky 456-468. Dostupné prostřednictvím JSTOR.org z: doi:10.1017/S0022381609990922.
- Brousil, Robert. 1995.** *Ondřejov v Posázaví: Dějiny městečka a okolí*. Praha : Prometheus, s.r.o., 1995. ISBN: 80-7196-108-6.
- Česko. 1992.** Ústava České republiky. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR*. [Online] 16. 12 1992. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.

- Česko. 1992.** Ústava České republiky: Listina základních práv a svobod. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR*. [Online] 16. prosinec 1992. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.
- Česko. 2000.** Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích.. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích. [Sbírka zákonů České republiky] 2000.
- Česko. 2001.** Zákon č. 491/2001 Sb. 2001. Zákon o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. [Sbírka zákonů České republiky] 2001.
- Česko. 2012.** Zákon č. 89/2012 Sb. - Korporace. [Sbírka zákonů České republiky]. 2012
- Český statistický úřad. 2021.** Počet obyvatel v obcích - k 1.1.2021. *Český statistický úřad*. [Online] 30. 04 2021. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>.
- Čmejrek, Jaroslav, Bubeníček, Václav a Čopík, Jan. 2010.** *Demokracie v lokálním politickém prostoru*. Praha : Grada, 2010. ISBN: 978-80-247-3061-5.
- Dahl, Robert A. 2001.** *O demokracii: průvodce pro občany*. Praha : Portál, 2001. str. 192. ISBN 80-7178-422-2.
- Dalton, Russell J. 2008.** *Citizenship Norms and the Expansion of Political Participation*. Irvine : Political Studies, 2008, Political Studies, 56(1), stránky 76-98. Dostupné prostřednictvím Research Gate z: doi: 10.1111/j.1467-9248.2007.00718.x..
- Etzioni, Amitai. 1973** *The Third Sector and Domestic Missions*. místo neznámé : Wiley, 1973, Public Administration Review, 33(4), stránky 314-323. ISSN nevedeno
- Fermani, Alessandra, a další. 2017.** *Volunteer engagement as a form of political participation: A study on Italian emerging adults*. 2017, International Journal of Scientific Research and Innovative Technology, 4(4), stránky 93-107. ISSN 2313-3759.
- Hanzlová, Radka. 2019.** Důvěra k vybraným institucím veřejného života – září 2019. *CVVM* . [Online] 8. 10 2019. [Citace: 20. 2 2022.] Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5011/f9/po191008.pdf.
- Hendl, Jan. 2008.** *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Praha : Portál, 2008. ISBN: 978-80-7367-485-4.
- Kunštát, Daniel. 2014.** *25 let české demokracie očima veřejnosti*. Praha: Academia; Sociologický ústav AV ČR, v. v. i., 2014. str. 314. ISBN 978-80-200-2465-7.
- Lebeda, Tomáš a Vlachová, Klára. 2010.** Jsou Češi politicky aktivní? [autor knihy] Hana Maříková, a další. *Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe...* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, stránky 289-304. ISBN 978-80-7419-025-4.

- Linek, Lukáš. 2017.** Je podpora demokracie v Česku generačně podmíněná a proč tomu tak je? [autor knihy] Linek, Lukáš; Císař, Ondřej; Petrušek, Ivan; kol.. *Občanství a politická participace v České republice*. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2017, stránky 41-58.
- Linek, Lukáš. 2017.** Jsme demokraté? [autor knihy] Linek, Lukáš; Císař, Ondřej; Petrušek, Ivan; kol. *Občanství a politická participace v České republice*. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2017, stránky 23-40.
- Linek, Lukáš; Císař, Ondřej; Petrušek, Ivan; kol. 2017.** *Občanství a politická participace v České republice*. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2017. str. 248. ISBN 978-80-7419-262-3.
- Markoff, John. 2020.** Demokracie. *Sociologická encyklopedie*. [Online] Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 21. 09 2020. [Citace: 30. 01 2022.] Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Demokracie>.
- Obec Ondřejov. 2022.** Oficiální stránky obce Ondřejov © 2022. *Obec Ondřejov*. [Online] 11. 02 2022. [Citace: 12. 02 2022.] Dostupné z: <https://www.obecondrejov.cz/>.
- Outlý, Jan. 2004.** Volby do zastupitelstev v obcích - vývoj a souvislosti. [autor knihy] Pavel Šaradín a Jan (eds.) Outlý. *Studie o volbách do zastupitelstev v obcích*. Olomouc : Vydavatelství Univerzity Palackého, 2004, stránky 11-45.
- Petrušek, Ivan. 2017.** Co podle nás znamená být dobrým občanem? [autor knihy] Lukáš Linek, a další. *Občanství a politická participace v České republice*. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2017, stránky 81-101.
- Rakušanová, Petra. 2005.** Třetí sektor a občanská participace v České republice. [autor knihy] Zdena Mansfeldová, Aleš Kroupa a eds. *Participace a zájmové organizace v České republice*. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2005, str. 244.
- Reichel, Jiří. 2009.** *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha : Grada, 2009. str. 192. ISBN: 978-80-247-3006-6.
- Schumpeter, Joseph A. 2004.** *Kapitalismus, socialismus a demokracie*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. str. 457. ISBN 80-7325-044-6.
- Theiss-Morse, Elizabeth a Hibbing, John R. 2005.** *Citizenship and Civic Engagement*, 2005, Annual Review of Political Science, 8(1), stránky 227-249. DOI: 10.1146/annurev.polisci.8.082103.104829.

Úřad vlády. 2021. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030.* [Online] Úřad vlády: Praha, Česká republika: 2021. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/>

van Deth, Jan W. 2010. Schools and schoolyards: the associational impact on political engagement. [autor knihy] William A. Maloney a Jan W. van Deth. *Civil Society and Activism in Europe : Contextualizing Engagement and Political Orientations.* New York City : Routledge, 2010, stránky 77-99.

van Deth, Jan W. 2001. *Studying Political Participation: Towards A Theory of Everything?* Grenoble : European Consortium for Political Research, 2001. Příspěvek na konferenci.

Vlachová, Klára. 2006 *Úvodem k tematickému bloku The European Social Survey (ESS):* Sociologický časopis / Czech Sociological Review, 2006, 42(1), stránky 8-10. ISSN neuvedeno

Vomáčka, Antonín. 1907. *Památník desetileté činnosti župní hasič. jednoty a posázavské a 25-leté činnosti sboru dobrovolných hasičů v Ondřejově.* Ondřejov : Župní hasičská jednotka posázavská, 1907.

Seznam grafů

Graf č.2: Legitimita demokracie v České republice (1990-2016).....	14
Graf č.2: Srovnání průměrné míry celkové nevolební participace	26

Seznam tabulek

Tabulka č.1: Proč zrovna demokracie?	11-12
Tabulka č.2 Velikost zastupitelstva obce.....	19
Tabulka č.3: Účast na nevolebních politických aktivitách.....	25
Tabulka č.4 Seznam spolků aktivních v současné době v Ondřejově, Třemblatech a Turkovicích	39
Tabulka č.5: Chronologický seznam starostů Ondřejova	44
Tabulka č.6: Záznam navržených kandidátů do voleb do zastupitelstva Ondřejova v roce 2010	47
Tabulka č. 7: Záznam navržených kandidátů do voleb do zastupitelstva Ondřejova v roce 2014	48

Tabulka č.8: Záznam navržených kandidátů do voleb do zastupitelstva Ondřejova v roce 2018	50
---	----

Seznam příloh

Příloha č.1: Forma polostrukturovaného rozhovoru – některé klíčové otázky.....	60
--	----

6 Příloha

Příloha č.1: Forma polostrukturovaného rozhovoru – některé klíčové otázky

Soubor otázek pro starostu (resp. bývalé starosty)

1. Co Vás motivovalo kandidovat poprvé? Přetrvávají tyto důvody stále?
2. Zaznamenal/a jste někdy, že by se aktéři místních sdružení pokoušeli na jednáních zastupitelstva prosazovat své vlastní zájmy?
3. Máte dojem, že se občané Ondřejova zajímají o politické či nepolitické dění v obci?
4. Jaké jsou (resp. byly) vztahy mezi zastupiteli obce a starostou? Existuje (resp. existovala) nějaká opozice?

Soubor otázek pro obecního zastupitele aktivního v místním sdružení

1. Co Vás motivovalo kandidovat poprvé? Přetrvávají tyto důvody stále?
2. Snažil/a jste se při jednáních zastupitelstva někdy prosazovat zájmy svého spolku?
3. Zpozoroval/a jste někdy, že kolegové zastupitelé a zároveň členové ostatních spolků měli tendence prosazovat přednostně své zájmy?

Soubor otázek pro zástupce občanské společnosti

1. Měl/a jste někdy ambice kandidovat do obecního zastupitelstva?
2. Cítíte nějaký popud ze strany ostatních členů Vašeho spolku kandidovat do zastupitelstva?